

**Dissertatio inauguralis medica de cydoniis eorumque eximio usu medico /
[Johann Adam Bauer].**

Contributors

Bauer, Johann Adam.
Heister, Lorenz, 1683-1758.
Universität Helmstedt.

Publication/Creation

Helmstadii : Typis Pauli Dieterici Schnorrii, [1744]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/bbqwbefa>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

12624/p
DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE

CYDONIIS
EORVMQVE
EXIMIO VSV MEDICO

QVAM
AVCTORITATE ET CONSENSV
ILLVSTRIS AC GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE
PRAESIDE

LAVRENTIO HEISTERO

MED. D. SER. DVC. BRVNSV. AC LVNEB. A CONSILIIIS AVLICIS ET
ARCHIATRO, PRAXEOS CHIRVRGIAE AC BOTANICES PROFESSORE
PVBLICO ET PRIMARIO, ACAD. SCIENT. CAES. NEC NON
REG. LOND. AC BEROL. COLLEGA LONGE GRAVISSIMO
FACVLTATIS SVAE SENIORE ET H. T.

DECANO SPECTATISSIMO
PATRONO PRAECEPTORE AC PROMOTORE SVO
AETERNA PIETATE COLENDO

PRO DOCTORIS GRADV

SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS INSIGNIBVS
ET PRIVILEGIIS DOCTORALIBVS MORE MAIORVM
RTIE OBTINENDIS

Pv 430
DIE XXIII. IVNII. A. R. S. MDCCXLIV
IN IVLAEO MAIORI

HORIS MATVTINIS ET POMERIDIANIS
PVBLICAE ERVDITORVM DISQVISITIONI

SVBMITTIT
AVCTOR RESPONSVRVS

IOANNES ADAMVS BAVER

NORIMBERGENSIS.

HELMSTADII

TYPIS PAVLI DIETERICI SCHNORRII
ACAD. TYPOGR.

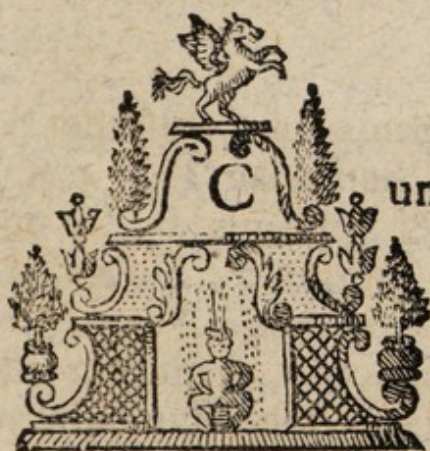

CAPVT I.

CYDONIORVM HISTORIAM NATVRALEM SISTENS.

§. I.

um de Cydoniis five cotoneis malis eorum- Argumen-
que eximio usu medico dissertationis in- tum huius
auguralis loco nunc agere constiue- disserta-
rim, dum probe perspexi, quantam tionis in-
utilitatem rei medicae afferre possit, dicatur.

cura excutiantur, hinc prae omnibus, quid hoc nomine ve-
lim atque intelligam, nunc exponam. Acturus quidem
sum praecipue de malis five fructibus cydoniorum eorumque usu;
attamen melioris doctrinae causa utile imo opus esse existi-
mo, ut primum arborem considerem, unde praestantissima
haec vereque aurea mala proveniant, ne idem mihi obiici
iure queat, quod multi in veteribus & Medicis & Phycis
scriptoribus haud sine iniuria reprehendunt, quod saepissi-

me, imo fere semper, certas plantarum partes, ut *myrrham* aliaque gummata peregrina magnopere laudaverint atque earum usus medicos insignes commendaverint, verum plantam, unde illa pars, sive radix, sive folia, sive cortex, flores, fructus, succi aut gummata sint, proveniant, neglexerunt, ita ut hodie adhuc, quod vehementer dolendum, multorum originem & ex quibus plantis proveniant, adhuc ignoremus, imo multas veterum plantas haud certe sciamus, & quinam verbi causa sit *verus* ille *helleborus* sive *veratrum*, cuius radicibus, Medici veteres atque aegrotantes tam frequenter usi sunt, adhuc in dubio sumus, atque incerti haereamus. Aut ne quod Theologi ingratis erga Deum hominibus exprobant, qui multa beneficia ab eo accipiunt, sed ut porci sunt, qui fructus quercus, glandes scilicet, sub arbore devorant, de arbore autem unde hae (cibus scilicet eorum gratissimus) proveniant, haud solliciti sunt, mihi opponi possit.

II.

Quid arbor cydonia sit ostenditur generatim.

Igitur *Cydonia arbor* est plantae genus flore rosaceo A. (Conf. TOURNEFORTII Instit. Rei herbariae Tab. 405.) pluribus scilicet petalis subrotundis & concavis B, in orbem positis, (ut plurimum quinque) constante, qui vel albi, vel ex albo rubescentes & quasi *rosei coloris*, atque ex calyce sive perianthio C. monophyllo, concauo, semiquinquifido, persistente proveniunt, qui calyx germen sive embryonem fructus futuri continens, abit postea in fructum vel pyro vel pomo fere similem, umbilicatum, carnosum, lanugine cana investitum, in medio sive centro in quinque loculamenta E divisum, seminibus nonnullis glutinosis sive lentore viscido plenis, foetum, oblongis, obtusis, callofis, F. cortice spadiceo, medulla alba instructis. *Staminibus* & *antheris* gaudet hic flos copiosis, & *pistillo* sive stylis quinque, quorum descriptionem accuratam his addere LINNAEVS necessarium esse existimat, quod ego autem hic pro
re

re supervacanea, molesta & inutili habeo, quia sine partibus hisce minutis cognosci satis potest, & tironibus tantum laborem multiplicaret.

III.

Interea tamen haec omnia cum *pyro* & *malo* fere habet Sed haec communia, atque hinc LINNAEVS, Botanicus novus, & magis non sufficiens in re herbaria innovator, *cydoniam* & *mala* ad unicum *cydoniam* *pyri* genus vult reduci, haecque tria, quae ab omni tempore, ab omnibus nationibus, atque inter has a vulgo & eruditis, ut distincta arborum & fructuum genera agnita sunt, in generibus suis plantarum edit. I. pag. 145. & edit. II. p. 218. confundit, nomina haec bona antiquissima & usitatissima expungere, *pyri* substituere, atque genus *Cydoniae* pro specie *pyri* haberi, eamque *pyrum foliis integerrimis* vocari vult (vid. hortus Cliffortianus p. 191. & ROYENI Prodr. Flor. Leydens. p. 267) quasi hac antiquissimorum trium generum confusione aliquid novi invenisset, aut hac innovatione reipublicae rem quandam utilem praestitisset atque in totum genus humanum invehitur, quod *pyra*, *mala* & *cydonia* unanimi consensu, (quod tamen haud sine ratione mihi fecisse videntur) in tria genera distinxisset, cum non nisi unicum sit, & ut Clar. ROYENVS vult, vix specie differant. Verum quanto hoc ipso rei medicae ac pharmaceuticae fiat damno, quando *medicamentorum antiquorum nomina consuetata*, sine necessitate & sine idonea ratione expunguntur atque nova minusque apta, imo interdum prorsus inepta in eorum locum substituuntur, postea uberius ex *Cydoniis* nostris ostendemus, quamvis hoc iam aliis exemplis ab ILLUSTRIS PRAESIDE in diff. de Nominum plantarum utili & noxia mutatione, itemque in Diff. de Aurantiis §. VII. VIII. XI. & XV. satis, nisi me omnia fallunt, evictum sit.

IV.

Itaque quia LINNAEVS nullam inter *pyrum*, *malum* & *cydoniam* Linnaeus

male cum *doniam* five *cotoneam* invenire potuit differentiam pro hoc *ge-*
pyris con- nere antiquissimo a *pyro* distinguendo, aut potius invenire
 fundit. noluit, cum eam omnes fere ceteri homines, ne muliercu-

lis quidem & pueris exceptis, facillime inveniant, *hanc ex*
variis partibus, attamen ex fructus potissimum diversitate indicabo,
 utpote quo multa aliarum arborum & plantarum genera o-
 ptime a se invicem distingui & cognosci solent, longeque
 profecto melius, quam ex fallacissimo eius staminum & pi-
 stillorum fundamento, horumque valde incerto numero, a)
 situ, ac figura; cum *fructus* isque adeo magnus, uti *cydonia*
 sunt, *longe facilius & rectius* videri observarique, atque a *py-*
ris quibuscunque distingui queant: utpote ex quo etiam
 proceres, eruditi, hortulani, vulgus, mulierculae ac pueri ea
 facile agnoscunt, atque a ceteris fructibus & arboribus levi
 negotio distinguunt. Ita ut forte mirari multi possint, qua-
 re rem omnibus adeo notam ac planam *Linnaeus* neget, nos-
 que hic probare velimus.

V.

Differunt

1. colore
 & odore.

Consistit vero ex mea sententia haec differentia, prae-
 fertim in fructibus maturis ac perfectis, primo in *peculiari*
flavo & a ceteris *pyris* & *pomis* distincto colore, eoque fere
 ac plerumque *aureo*, nullo rubore intermixto, tam in *pell-*
cula seu cortice hos fructus cingente, quam in *carne* subtus
 contenta; unde a nonnullis olim iam & cumprimis a *VIR-*
GILIO, *aurea mala*, imo ab ipsis Graecis *Chrysomela*, quod i-
 dem significat, b) vocata sunt, id quod nulli *pyro* acci-
 dit. Deinde quod cortex hic flavus *cana* ac *molli lanugine*
five tomento sit obductus. Porro quodam peculiari ab
 omni *pyro* imo ab omnium aliarum rerum, quas novi,
 odore eoque fragranti & plerisque haud ingrato diversum

ex

a) Id quod CL. PRAESES in diss. quam inscripsit *Meditat. in Sy-*
stema Botan. Linnaei demonstravit.

b) Hoc prolixè probavit IO. BAVHINVS in *Hist. Plant. Tom. I.*
 pag. 28.

ex quo plerique homines, qui vel semel tantum malum cotoneum odoratu explorarunt, etiam clausis oculis vel noctu in tenebris hoc sensu cognoscere & a pyris distinguere rursus poterunt. Imo si quaedam in conclavi quodam sunt, visui licet abscondita, plerique odoratu, Cydonia in eo asseruari, percipiunt. Cum odor adeo fortis & fragrans sit, ut non videntes etiam afficiat, & nonnullos adeo vehementer, ut vel vertigine, vel dolore capitis, sicut alia fragrantia, lilia v. gr. flores aurantiorum, iasminum aliave eiusmodi facere solent, corripiantur.

VI.

Praeterea *saporem* quoque peculiarem & ab omnibus aliis rebus diversissimum obtinent. Hunc *Boerhavius* tantum *acerbum* vocat; a) Verum *acerbus* *sapor* generatim plerisque pyris & malis, praesertim si nondum perfecte matura sunt, fere communis est, donec tandem tempore & maturitate in his fiat magis mansuetus ac saepe dulcis. Sed in cydoniis malis, quacunque etiam ratione cultiventur in hortis, qua cultura pyra & poma sylvestria acerbum sive austerum saporem deponunt & cum suavi transmutant, tamen *sapor* illorum *semper manet austerus* sive *acerbus*, atque adstringens, at tamen cum alio peculiari plerisque hominibus haud ingrato & quasi *vinoso sapore* combinatus, qui illorum linguae, quando vel semel pomum cotoneum degustarunt vel comederunt, ita impressus manet, ut facile si denuo ea degustant vel comedunt, sive cruda sint, sive cocta, id quod fere perinde est, idem ille gustus acerbus & adstringens, imo etiam illorum odor in memoriam redeant, quamvis hoc etiam in tenebris fiat.

VII.

Denique notis (§. II.) recensitis Botanicus celeberrimus ^{3.} *Peculiatournefortius* loco citato addendum esse docet *faciem* ^{ti facie si-} *quan-* ^{ve habitu.}

a) In Indic. plant. horti Lugd. Bat. part. II. p. 247.

quandam propriam: qua vero in re haec facies circiter consistat, haud dicit. Certum tamen mihi est, *faciem quandam propriam in multis plantarum esse generibus*, qua ab aliis dignoscuntur, id quod etiam LINNAEVS hic contradicit, licet flores colore, figura, aliisve rebus, imo & fructus quandoque immensum inter se differant, ut praeter *Tournefortium* omnes fere praestantiores huius saeculi Botanici fassi sunt; vel licet nonnulli *faciem hanc verbis* saepe impugnent & reiiciendam esse velint, a) tamen eam vel tacite aliis in locis scriptorum ipsius agnoscit, sicuti hoc alibi ipsi a CEL. PRAESIDE ostensum est b). Imo cum hoc etiam consentit CL. HALLERVS: qui in praefat. stirp. Helvet. pag. 14. scribit: „*Id fundamentum ieci, cui soli methodus naturalis potest superstrui, ut vicinae sint stirpes, quae notis plurimis sibi similes sunt. Neglectus huius axiomatis omnes methodos non naturales genuit.* Inter notas HABITVM (sive faciem) posui, „*quem excludit quidem ex legibus LINNAEVS; in praxi vero ubique revocat, suisque legibus longe praefert, & exempli loco profert Convallariam & Tussilaginem.* „ Possent vero adhuc quamplurima alia afferre, quae staminibus differunt, quaeque secundum eius fundamenta disiungere & separare deberet, quae vero ob faciem & habitum in ceteris similem ad unum genus reducit, ut sunt auriculae, de quibus hoc prolixè evicit ILL. PRAESES in Animadvers. in systema Linnaei §. 43. ad 50. itemque ex *valerianis, persicariis, alfinis* aliisque plantarum generibus quam plurimis.

VIII.

Videamus tamen nunc paullo specialius, an aliqua ratione ostendere queamus, qua in re facies ista, quam *Tournefortius cydoniis* adscribit, consistat. *Cydoniae arboris habitus pyris sylvestribus & sativis sive in hortis cultis, (si pumiliones excipias)* est *humilior*, nunquam ad altitudinem pyrorum sylve-

a) Vt *Linnaeus* in Fund. Botan. §. 209. aliique.

b) In Animadv. in System. Linn. §. 58. ad 62.

sylvestrium ascendens, ramis magis diffusis, curvis & contortis, id quod observari facile potest, praesertim si inter vel iuxta alias pyri & mali arbores consita est. *Fruticem* enim fere semper magis refert, quam arborem, praesertim cum vix unquam recto trunco, ut pyri & mali, sed multis ramis incurvatis ac distortis, mox prope radicem emissis crescat. Praeterea *folia mali & pyri*, ut ipse *Linnaeus* statuit, sunt *serrata*, a) verum in *Cydonia* non sunt *serrata*, sed oris integris, imo integerrimis, sicut idem ipse dicit & loqui amat, aequalibus. Denique non solum integra sunt, verum earum etiam facies superior viridis, inferior autem incana & lanugine satis densa, sicuti fructus obducta. Color denique ille *peculiaris flavus*, tam in cortice quam carne §. V. Tandem in pyris plerumque *multi flores & fructus*, quasi in umbella, simul prodeunt, qui in cotonea fere semper in quovis ramulo solent esse solitarii: nam nuperrime adhuc arbores cydoniorum largiter florentes pervestigavimus & ubique unicum tantum florem in quovis ramulo conspeximus, & nunc non nisi unicum fructum, tam in pyro, quam malo cydonia deprehendimus. Idem ostendunt WEINMANNI Tab. 703, fig. b. c. de cydoniis & Tab. 842. de pyris. Quibus omnibus talis huius arboris facies emergit, ut hortulani & quamplurimi alii homines facile & promte hanc arborem inde cognoscant & ab affinibus bene distinguant.

IX.

Novi quidem LINNAEVM haec signa pleraque, quae *Linnaeus* praestantissimi nos praecedentes & multi nunc adhuc vi- male haec vententes Botanici pro plantis cognoscendis adhibuerunt, reiecit. pro notis generum characteristicis admittere nolle; sed solum eas ex sola, ut loqui amat, fructificatione b) h. e. ex solo flore & fructu, ac potissimum partibus floris generationi
B dica-

a) In horto Cliffert. p. 189. & 190.

b) In Fund. Botan. §. 164.

dicatis, flaminibus scilicet pistillo & corolla, quam florem ha-
ctenus alii vocarunt, contra aliorum sententiam & usum
desumendas & petendas esse contendit. Verum praeter-
quam, quod revera absolum est, ob hypothesein in Botanica
recens confictam, plantas confundere, earumque nomina an-
tiqua & a longo tempore recepta cum aliis iisque minus
aptis aut incongruis transmutare, imo multa horum sine
necessitate, ac cum damno e re medica extermina-
re velle, ut in aliis scriptis Botanicis, sub directione C. L.
PRAESIDIS hic sensim evulgatis a) evictum esse arbitror,
atque hac nova Linnaei hypothesei nihil boni, sed tan-
tum ingentes confusiones in Medicinam & Botanicam, no-
xasque aegris insignes, non solum generatim ex omnibus e-
iusmodi nominum in Botanica & Medicina usitatorum mu-
tatione inferuntur, verum & speciatim si loco cydoniorum,
quod nomen & genus si quid aliud, antiquissimum atque
usitatissimum est, expungeretur, atque pyra nomen & fru-
ctus, ut Linnaeus fecit, b) in pharmacia aut medicina adhi-
berentur, eadem ratione, ut si loco aurantiorum, poma citrea
vel loco absinthii, vel abtrotani, quae artemisiae speciem fa-
cit, in Medicina artemisia adhiberetur, c) quo ipso errores
ac damna quam maxima in Medicinam introducerentur.
Tantum enim imperium Botanicae in Medicinam, mea &
plerorumque aliorum Botanicorum sententia non competit,
ut Medicina huic se accomodet; quia Botanica est pars Me-
dicinae ministra, quae propterea huic accommodari & inser-
vire hancque illustrare & confirmare, non confundere aut
destruere debet.

X.

a) Vt in Diff. de folior. utilit. in constituendis plantar. gener. 1732. 4. In Animadvers. in systema Linnaei 1741. 4. In Diff. de Nominum plantar. utili & noxia mutatione. 1741. 4. In Diff. de Aurantiis. 1741. 4.

b) In Gener. Plantar. & hort. Cliffort. 190.

c) Conf. Diff. ILL. PRAES. de novo systemat. § 72. ad 77. & de Aurantiis §. VII. ad. XII.

X.

Obiiciunt quidem hic varii *Botanicam esse partem histo-* Botanica
riae naturalis, adeoque huic eam esse accommodandam, non historiae
 Medicinae, atque sic eam, ut *historiae naturalis partem*, sine naturali
 respectu ad Medicinam, esse tractandam atque excolendam, an Medi-
 Verum quamvis lubens concedam, *Botanicam esse quoque* cinae ma-
partem historiae naturalis, atque a nonnullis sine respectu ad gis serviat.
 Medicinam coli, & excultam esse, dum quidam Theolo-
 gi, quidam Iureconfulti, quidam etiam Philosophi eam stre-
 nue excoluerunt; tamen paucissimi horum fuerunt, atque hoc
 non obstante nemo negavit vel negare haecenus serio vo-
 luit, *Botanicam etiam esse partem Medicinae*, & quidem partem
 non ex vilioribus ac theoreticis tantum, quae in sola specu-
 latione consistit, aut, ut quidam male opinantur, quae tan-
 tum animi causa, vel ex sola *curiositate*, ut quidam dicunt, vel
 pro tempore tantum grato modo, inter suavissimos flores ac
 stirpes transigendo, inserviret, excoleretur; sed est profecto
 potius *pars Medicinae ex maxime nobilibus* atque utilibus; dum
 Medicamentis e regno plantarum depromptis, gravissimos
 multos morbos, ut omnibus notum est, lenimus, profligimus,
 atque funditus extirpamus.

XI.

Quare mea est sententia, *Botanicam magis, imo prae-* Medici-
cipue ob Medicinam & speciatim a Medicis esse excolendam; nae causa
 deinde etiam *ob cibos & potus*, quos nobis suppeditat, egre- maxime
 gios & necessarios, quorum legitimo usu vitam ac sanitatem est cole-
 & conservamus & restituimus, ut scilicet eas noscamus plantas, da.
 quae nobis cibum & potum, suavissima vitae nostrae oblecta-
 menta & sustentacula praebeat; porro *ob vestimenta*, quae potis-
 simum *ex lino & gossypio* conficiuntur; postea & *ob usus mecha-*
nicos & oeconomicos, ad extruendas scilicet aedes, naves, & omnis
generis machinas, currus, molas, itemque ad varios colores in-
de parandos. Denique ultimum locum mihi ille usus oc-

cupare videtur, quem quidam primarium facere volunt, historia naturalis, quando scilicet ad hanc *amplificandam, augendam, exornandam atque perficiendam*, (utpote qui in sola fere iucunda & curiosa plantarum, quae animi recreandi causa instituitur, speculatione positus est) a nonnullis adhibetur: Cum sane *plerique Botanici* haecenus mihi noti, *Medicinae causa Botanicam potissimum coluerint atque profecuti sint*; id quod non solum ex Botanicis, tam veteribus quam novis, abunde constat; verum etiam ex iis, qui Medici non fuerunt, attamen de plantis aliquid memoratu dignum scripserunt, ut IO. COMMELINO in Hesp. Belgicis & Horti Amstel. Part. I. RATIO in Historia plantarum, FERRARIO de citriorum cultura, RHEDIO in horto Malabarico, PLUMIERII, FEVILLEI aliorumque observationibus botanicis, imo & ex illis, qui *Itineraria scripserunt*, dum saepissime, quando plantae alicuius mentionem faciunt, aut illam omnino describunt ac delineant, hoc eum potissimum in finem fecerunt, ut *utilitatem earum aliquam vel medicam, vel culinarem*, quatenus scilicet in Medicina aut cibo, vel utiles vel noxii, nobis indicarent atque docerent. a)

XII.

Praefer-
tim a Bo-
taniciis
Medicis.

Itaque tanto magis illi, qui *Medici sunt*, scopum Medicum, qui profecto nobilissimus atque praestantissimus est, *prae omnibus sibi curae cordique habeant*, tanquam finem primarium, & in construendo systemate botanico, nominibusque imponendis vel mutandis nihil faciant, quod in Medicina aliquam confusionem, multo minus noxam aut damnum generi humano & cum primis aegris inferre possit; sed omnia in *finem Medicinae primarium*, qui ut tironibus eius notum, est *sanitas*

- a) Ex his nunc nominasse sufficiat *Baldacum*, in descriptione Malabaricae, Coromandel, & Ceylanicae Insulae Cap. L. *Wholerum* in itinere per Dalmatiam, Graeciam &c. *Meisterum* in itin. ad caput bonae spei, Bataviam atque Iaponiam; *Kolbium* in descriptione capitis bonae spei. *Nicuhovium* in legat. Batavica in Chinam.

nitas praesens vel conservanda, vel amissa restituenda, h. e. *morbos profligandi* atque aegros sanandi, quodque huic in Botanica contrarium, omni studio ab ipsis evitandum esse censeo. Qui enim *Botanicam solius historiae naturalis causa colunt*, vel eam potissimum saltem ad eam pertinere existimant, eos a recto Botanices scopo ac tramite aberrare, atque sic medicinae non solum nihil prodesse, sed mutando nomina medica consueta multum potius nocere arbitror. a) Variis ex recentioribus, qui *Botanicam historiae naturalis causa potissimum coli*, D. PRAESIDI per litteras persuadere voverunt, contrarium ostendit, & quod potius in usum medicum ob rationes dictas sit excolenda, adeoque & nominum in Medicina usitatorum mutationem esse vitandam, sustinuit, ita ad hasce rationes nihil responderunt: sine dubio quod his nihil solidi opponere usumque Botanices primum medicum esse negare non potuerint.

XIII.

Proximum est, ut nunc ad *nominis cydoniorum considerationem* eorumque originem progrediamur. Cydonia igitur nomen a *Cydone* Cretae oppido accepisse vulgo traditur, quasi mala ab urbe hac *Cydone* ad Graeciae & postea aliarum regionum urbes delata. Et sicuti verbi causa *Pruna*, *damascena* dicta, habemus, quae a Damasco, ut dicunt, urbe ad alias delata, hoc nomen adepta sunt, ita & cum *Medica*, *china*, *molucca*, *moldavica*, *cydoniis* multisque aliis fructibus & plantis factum esse multis exemplis probare possem. Cydonia vero ab illa *Cydone* urbe nomen accepisse PLINIVS auctor est: nam hic ait b): *Mala*, quae vocamus *Cotonea*, Graeci *Cydonea*, ex Creta insula advecta sunt; hinc *Serenus Poeta*:
Aut quae poma cydon cretaeis misit ab oris,

B 3

Sal-

(a) Hoc prolixius iam ostendit Cel. PRAESES in *Diff. de nominum plantar. mutatione utili & noxia*, itemque in ea, quae de *aurantiis* agit. §. VI. ad XV.

b) In *Hist. naturali* Lib. XV. cap. II.

Salmasius hanc urbem potius *Cydoniam* appellatam esse vult a) Graecis itaque κυδωνια μηλεα THEOPHRAST. Hist. plan. Lib. II. & DIOSCORID. Lib. I. cap. 160. edit. *Saraceni*; fructus vero μηλον κυδωνιον, h. e. *malum Cydonium* vocata sunt. Atque hoc nomine *Cydoniae* etiam usus est RAIUS in hist. plantar. 1452. TOURNEFORTIUS in Instit. p. 608. BOERHAVIUS in Ind. Plantar. II. p. 247. C. BAVHIN. in Pin. 434. DALECHAMP. hist. 291. LOBEL histor. 580. & plerique alii Botanici Medicique fere omnes in scriptis practicis & pharmaceuticis. Sunt quidem recentiores, qui huius nominis originem negant; verum cum veteres hoc memoriae prodiderint, illis maiorem hac in re fidem habeo. b) Unicus est MACROBIUS, quem novi, qui pro Cydoniis, *Cytonia* per T. scripsit. Lib. VI. fatum. Cap. 6.

XIV.

Cotonea

mala qui
nam pri-
mo ita ap-
pellave-
runt.

Cotonea vero mala unde Latinis dicta sint, non adeo planum est, atque hac de re inter scriptores disceptatur. *Cotoneam* *malum* hanc arborem primus CATO appellasse traditur a IO. BAVHINO, c) deinde PLINIUS Lib. XV. Cap. II. affirmat RAIUS d) cum variis aliis scriptoribus Botanicis. Hoc ultimum vero falsum esse inde constat, quod CELSUS Medicus, qui, ut plerique eruditi credunt, ante PLINIUM vixit, *malum hoc cotoneum* saepius nominavit & commendavit, e) ubi quidem in indice eius varia loca evolui facile possunt, verum adhuc pluribus in locis a *Celso* hoc nomen & medicamentum laudatum invenit ac notavit EXC. PRAESES (qua de re inferius plura) id quod quia a nullo scriptore Medico aut Botanico aut Lexicographo notatum inveni, hic praetermittere nolui, atque simul & hoc indicare, quod Botanici pauci elegantis-
simum

a) Ad Florum Lib. III. cap. 7.

b) Qua de re videri potest IO. BAVHIN. Lib. I. p. 29.

c) Hist. plantar. Lib. I. p. 28.

d) In hist. plant. p. 1453.

e) Libr. de Re Medica.

simum CELSVS legisse videntur, quia quamplurimas plantas nominavit & commendavit, quas hi aliis iunioribus, tanquam primis, qui de eis locuti essent, adscribunt, sicuti & cum his cotoneis malis fecerunt: Interea tamen hoc nomine etiam utitur IO. BAVHINVS in hist. pl. 27. DODONAEVS Pempt. 795. LOBEL hist. 580. alique multi, idque pro synonymo cum *Cydoniis* recte habent. a)

XV.

- (a) *Linnaeus* quidem synonyma generum plantarum reicienda & unicum tantum nomen sive vocabulum pro genere plantarum significando adhiberi vult, atque synonymon saepe alii prorsus plantarum generi tribuit; verum hoc saepe sine confusione in Medicina concitanda non succedit, sicut ex *helenio* & *enula*, *russilagine* & *farfara*, *cydonia* & *cotonea*, aliisque variis manifestum est, ubi, si Medicus synonyma haec usitata ignorat, scriptores Medicos saepius haud intelliget. Ineptum vero, imo ineptissimum esse existimo, quod LINNAEVS saepe in gen. suis plant. ex *synonymis Graecis & Latinis unam plantam significantibus*, duo distinctissima genera faciat, ut

Apium, latinum; Selinum, graecum; Lentiscus, latin. Schinus, graec.

Auena,	- Bromos,	- Lilium,	- Crinum,	-
Brassica,	- Crambe,	- Lysimachia,	- Lythrum,	-
Cicuta,	- Conium,	- Marrubium,	- Prasium,	-
Cucumis,	- Sicyos,	- Ruta,	- Peganum,	-
Equisetum,	- Hippuris,	- Semperuivum,	- Aizoum,	-
Fragaria,	- Comarum,	- Senecio,	- Erigerum,	-
Fraxinus,	- Melia,	- Tamarix,	- Myrica,	-
Laserpitium,	- Silphium,	- Veratrum,	- Helleborus,	-
Laurus,	- Daphne,	- Vrtica,	- Acalypha;	-

quae omnia aliaque adhuc plura non nisi synonyma sunt unam eandemque plantam significantia, quorum alterum est latinum, alterum graecum, quae aequè inepte diversis generibus plantarum dantur, ac si homo & *ανθρωπος*, diversis animalium generibus dare quis vellet, aut diversa genera animalium significare deberent, cum idem semper animal, sicut canis & *κυνος*, lupo & *λυνος* significaverint, & adhuc apud eruditos significant, atque solum pro synonymis ab omnibus prudentibus habita sunt atque adhuc habentur, quae eadem animalia, sed non diversa significant.

XV.

Quare ita dicta sint. Vnde vero vocabulum *cotoneum* sive *cotonea* ortum traditum est, altum est apud Lexicographos & Etymologos silentium. LONICERVS putat hoc ortum duxisse a *lanugine*, quae cincta sunt (quae, ut hic ait, *Coton* graecis esset,) quod erymon doctissimus CASP. HOFFMANNVS quoque affert. Verum IO. BAVHINVS & cum eo RAIVS locis citatis monent, quod apud nullum probatum auctorem Graecum hoc vocabulum haecenus inventum sit, multo minus, quod *coton* vel *cotonem* aut *cotona* lanuginem significet; sed ortum harum vocum barbarismo potius deberi ex gallico & italico mutuatarum, quibus, ut & Anglis, *Coton* est *gossipium*. Verum & hos doctissimos viros etiam hac in sententia errare quam manifestum est. Si enim CATO, si CELSVS, si PLINIVS, vocabulis hisce iam, ut §. XIV. ostendimus, usi sunt, certissimum est, eos haec ex gallica aut italica aut anglica lingua non desumfisse, nec desumere potuisse, quia hae linguae illis temporibus nondum erant. Igitur potius *originem eorum vocabulorum* incertam declarare, quam manifestissime falsam amplecti sententiam maluimus.

XVI.

Alia ipsorum nomina.

Alii huius arboris fructus ob *aureum* ipsorum colorem, *aurea hesperidum mala* VIRGILIO aliisque veteribus tantopere decantata fuisse, quae graece *Chrysomela* sive *Χρυσεα μηλα* vocarunt, non solum suspicati sunt, sed multis argumentis probare voluerunt, ut GOROPIVS apud IO. BAVHINVM & post eum Bodaeus a STAPEL in comment. in *Theophr. Eresum*: quorum argumenta apud ipsos videri possunt. Verum hoc nomine, licet quandoque a nonnullis ita appellata sint, aequae tamen illud *convenire aurantiis*, dum utraque aurei sunt coloris existimamus, praesertim quia ex Hesperidum hortis in Africa, unde mala aurea Herculem in Italiam apportasse fabulae perhibent, tam aurantia quam cotonea, frequen-

quentia sunt. a) Aliis *cydomela* five *codymela*, atque VIRGILIO etiam *mala cana* (ob lanuginem qua obducta sunt) atque ex his maxima Graecis *struthia* dicta sunt. b) Nobis fructus *Quitten*, & arbor eorum *Quittenbaum* appellantur, Anglis *the Quincetree*; Belgis *Queboom*, & *Queappelboom*, Gallis, *Coignier* & *Coignassier*. Silentio praeterimus nomina alia tam latina, a quibusdam data, quam graeca aliarumque hodiernarum nationum vernacula. Qui tamen ea scire desiderat, evoluat IO. BAVHINI Hist. plant. Lib. 1. pag. 28. & 29 itemque Christ. Menzelii Lexic. plant. polyglott. titulo, *Malus cydonia*.

XVII.

Verum omnia haec nomina graeca & latina LINNAEO non placuerunt, quacunque etiam vetustatis & praestantissimorum Classicorum auctoritate sint stabilita, atque per longissimam annorum seriem approbata; sed ad pyri genus ac nomen *cydoniam* reducere placet, ipsique *Pyrus foliis integerrimis* in horto Clifford. p. 190. vocatur, quamvis consueta cydonii vel cotonei nomina longe sint breviora, ubi unico vocabulo idem dicitur, quod ab ipso tribus; 2. antiquissima, CATONIS, VIRGILII, CELSI, PLINII, aliorumque plurium classicorum scriptorum auctoritate stabilita; 3. hodie adhuc ubique usitatissima omnibusque nota, 4. nihil quicquam absurdi habent; 5. nullam noxam neque Botanicae inferunt, (quae ipse servanda esse statuit in Fund. suis Botan. §. 239.) neque Medicinae. Ipse praeterea in eodem libello §. 241. tanquam legem Botanices fundamentalem posuit, *Nomina generica Patrum Botanices*, (ad quos sine dubio THEOPHRASTVS, VIRGILIUS, CELSVS, PLINIVS, ET DIOSCORIDES referendi erunt) *graeca vel latina*,
C si bona

a) Vid. *Meisteri* Iter orientale p. 179. mihi. & *Kolbii* Descriptio cap. bonae spei p. 267.

b) Vid. *Dioscorid. Saraceni* Lib. I. cap. 160. Io. *Baubin.* Hist. Plantar. T. I. p. 29.

si bona sunt, retineri debent, ut etiam usitatissima & officinalia. Quod cydoniae & cotoneae nomina vitio quodam laborent, & non sint bona, cum tot praestantissimorum scriptorum classicorum auctoritate sint stabilita, dicere forte nullus sanus poterit, multo minus, quod non sint *usitatissima & officinalia*: Interea tamen LINNAEVS contra propria sua fundamenta botanica illa reiicit, aliudque nouum atque antea inauditum, praeter necessitatem, imo *falsum prorsus*, ut mox ostendemus, producit & introducere conatur, atque *cydonias* siue cotoneas in *pyrum foliis integerrimis* transmutare, sicque quod uno vocabulo, tam diu aptissime appellatum est, atque appellari haud inepte adhuc debet ac potest, tribus verbis nominandos esse vult, quod nomen nullus nisi Botanicus Linnaeanus intelligit, cum cetera nomina usitiora, cydonia scilicet & cotonea fere omnes, qui latinam callent linguam ubique terrarum intelligant. Nihil iam dicam de confusione, quam hoc nouum nomen in *Medicinam, Pharmacopœam & formulas medicas* introduceret; cum ea incommoda a mutatione nominum officinalium oriunda & metuenda iam ab ILLUSTR. PRAESIDE in aliis suis Dissert. Botan. supra pag. 10. nominatis, prolixius indicata sint. Accedit denique & hoc quod *pyra* sint, quam plurima, quae etiam folia habent *non serrata sed integra* ut cydoniorum, qualia hoc adhuc & superiore mense hic Helmstadii in hortis non solum cum Cel. PRAESIDE vidi, sed ita etiam pyrorum quorundam folia delineata videntur in WEINMANNI Herbario Tab. 842. & 843. quae tamen cydonia non sunt, ita ut differentia specifica, quam inter *pyra, poma & cydonia* faciat nulla sit, sed omnino falsa, quae sane non altercandi, sed veri causa hic scribo. Atque ex his simul discere possumus, quantis erroribus illi se saepe immittant, qui ea, quae tam diuturno totius generis humani consensu stabilita fuerunt, carpere ac sine sufficientibus factis observationibus relicere suscipiunt.

XVIII.

Videamus nunc *quaenam sit aut fuerit cydoniorum origo*. Cydonio-
 Hanc ex Creta Insula PLINIVS & Sammonicus SERENVS, ut ^{rum ori-}
 supra iam (§. XIII.) indicauimus, deducunt. Verum & in go unde.
 multis aliis locis ea tam sponte, quam plantatam crescere ex-
 istimo; dum arbor est, quae tam in frigidioribus, ut Ger-
 mania, Hollandia, Anglia, quam calidioribus, ut Gallia,
 Italia, Graecia, Africa, India orientali aliisque viget, flo-
 ret, durat, & fructus maturos fert, praecipue in capite bo-
 nae spei, ubi omnium maximos praebet fructus. a) specia-
 tim autem CORDVS notauit, teste RATIO, has arbores spon-
 te in Germania etiam crescere in *Danubii petrosi ripis & col-*
libus, plurimumque supra *Ratisbonam* & *Keilheimium op-*
pidum, usque ad petreas fauces, per quas Danubius labi-
 tur. Ita Ioach. *Camerarius* in comment. ad Dioscor. cotonea
 sylvestria in Bavaria, sed Iacob. HORSTIVS in Herbar. Hor-
 stiano, b) p. 187. *in quibusdam locis Austriae* sponte crescere
 memorant. In *alpibus* eam haud crescere suspicor, quia ne-
 que Clar. PONTEDERA, neque HALLERVS ipsam ibi vi-
 disse memorant. Ita nec *frigidissimarum regionum*, uti *Laponiae*,
 spontanea incola esse videtur, quia nec *Linneus* in Flora sua
 Lapponica eius mentionem facit. Interim tamen in pleris-
 que, si forte non omnibus, etiam frigidissimis regionibus
 Europae in hortis eam coli, aut saltem coli posse, inde suspi-
 cor, cum *Siegesbeckius* in horti Petropolitani catalogo plan-
 tarum p. 39 eam ut plantam illius horti referat. Reperiun-
 tur itaque in tribus veteris orbis partibus; an vero in *quar-*
ta & nova, America scilicet, etiam crescant & cumprimis spon-
te, reperire haecenus apud ullum scriptorem non potui.

C 2

Sal.

a) Vti *Kolbius* in Itinerar. suo de capite bonae spei, pag. 267 refert.
 itemque *Meisterus* in Itiner. orient. idem de cap. bonae spei &
 de India orientali, ac praesertim de Lapponia affirmat. p. 179.

b) Fuit hic *Horstius* Med. Profess. Helmstad. circa finem Seculi
 XVI.

Saltem in Wilh. Hoyhesii *Medico Americano*, qui alias omnis generis plantas ibi crescentes & speciatim, quae medicum habent usum, hoc in libello descripsit, vel saltem nominavit, neque in SLOANI catalogo plantarum Insulae Iamaicae, Barbados & vicinarum, neque in Cornuti Plant. Canad. neque in FEVILLI & GRONOVII Flora Virginea, aliisque, quos evolui, aliquidde Cydoniis inveni.

XIX.

De specie-
bus eius,
quid sit
sentien-
dum.

Quod ad species eius attinet, *Linnaeus* in gen. plantarum & horto Clifort. *unicam tantum eius speciem dari atque existere statuit*, ceterasque, quae ab aliis Botanicis nominantur & describuntur tantum *eius varietates*, non species esse contendit. Interea autem, licet multi sint, qui pyri, mali & Cydoniae genera valde affinia esse ante *Linnaeum* agnoverint, donec lis quid species, quidve varietates sint, inter Botánicos sit determinata, cum celeberrimis eum praecedentibus Botanicis, & speciatim BAVHINIS, PARKINSONIO, RAIO, TOVRNEFORTIO, BOERHAVIO, TILLIO, MILLERO, GEOFRUY, aliisque egregiis viris species, quas hi recensuerunt, hic apponam, liberum cuilibet relinquendo, quas forte pro veris ac distinctis speciebus aut solum pro varietatibus habere velit: quamvis & varietates in multis generibus notare & praestantiores e vilioribus prudenter seligere, res in Medicina sit magni momenti, earumque contemptus, qualem *Linnaeus* de iis habet, in arte salutari sit valde noxius. a) Sed, ut quid hac de re sentiam, libere dicam, eas pro peculiaribus speciebus habendas esse existimo, quae figura, vel & magnitudine insigni & constante valde a se invicem vel & sapore, odore & viribus, uti u. g. absinthium insipidum ab officinali ceterisque amaris & odoris differunt, aut aurantia acida pro dulcibus, amara prae insipidis, ne in Me-

a) Hac de re iam ILL. PRAESES in diff. de *Aurantiiis* disputavit, atque *Linnaei* neglectum & contentum varietatum graviter redarguit.

Medicinam inertia pro officinalibus, sapidis & odoris in usum cum noxa trahantur. Imo *saporis in fructibus ac herbis varietas* curiose potius est observanda, cum ex observationibus medicis acida refrigerent, amara contra, acria alcalica, & aromatica calefaciant; quorum itaque neglectus pessimos & prorsus contrarios effectus in curatione morborum atque sic facile ipsam aegris mortem inducit. LINNAEVS quidem in Fund. Botan. §. 157. dicit; *tot numerari species, (quando quid species sit definire vult) quot diversae formae in principio sunt creatae.* Sed quis est, qui LINNAEO aliive dixit aut revelavit, quae & quot species a Deo in principio creatae fuerint? Igitur quamdiu quaenam & quot species unius cuiusque plantae generis Deus principio creavit, meliori quam hucusque factum est, ratione non probabit, *incerti revera sumus, quaenam species, quaenam varietates plantarum sint appellandae,* praesertim cum nullus quoque evincere poterit, Deum nullas prorsus plantarum, fructuum, aut florum varietates initio creasse, atque contrarium mihi longe sit verisimilius. Vt taceam nunc ipsarum varietatum, ut modo probavi, observandi utilitatem.

XX.

Itaque recensebo hic eas, quas CEL. TOURNEFOR- Species
TIVS & cum eo alii pro distinctis speciebus, vel ob figurariae re-
ram, magnitudinem, saporem, colorem aliasve qualitates a censentur.
gnoverunt, quales sunt.

1. *Cydonia angustifolia vulgaris.* Tournef. 633. *Cotonea sylvestris* C. B. pag. 434. vid. icon folii, floris & fructus in *Weinmanni Herb* Tab. 763 Matthiol. 217. Camerar. 1282.
2. *Cydonia fructu oblongo laeviori* T. 632. *Cotonea malus.* I. B. 1. 27. *mala cotonea maiora.* C. B. pag. 434. & Dodon. p. 795. *Cydonia maiora* Rai. Hist. p. 1453.
3. *Cydonia fructu oblongo laevi. dulci, edulique* T. 632. ex Horto cathol.
4. *Cydonia fructu oblongo, minore, lanuginoso non eduli.* T. 632. ex H. cathol.

5. *Cydonia* fructu breviori & rotundiori T. 633. *Cydonia minora* Raii Hist. 1453. *Cotonea minora* C. B. p. 434. & Dodon. p. 795. Hanc Galli *marem* vocant, Coignier male.
6. Denique *Cydonia latifolia Lusitanica* T. 633. *Cotonca latifolia olyssiponenfis* H. R. Paris.

Harum tantum quatuor BOERHAVIUS in Horti Lugd. Indice p. II. p. 297. nimirum 1. 2. 5. 6. Tournefortii, o-mittendo illas duas, quas hic ex horto catholico de-sumsit. TILLIUS in hort. Pisano p. 51. quatuor quo-que habet, primam scilicet 2. 3. & quartam Tournef. MATTHIOLUS p. 221. tria *Cydoniorum* in Italia inveniri genera scripsit, inter quae primaria esse illa, quae *mala cotonea* appellantur, incisuris interfecta, colore ad aure-um inclinato, lanuginosa, & longe ceteris odoratiora. 2. Maiora illa, DIOSCORIDI & GALENO *Struthia* vo-cata, *pyra cotonea* vulgo dicta, quae tamen colore, sua-veolentia & viribus prioribus cedunt. 3. *Notha* appellat, quae tantum proveniunt ex cotoneis malis, quae Stru-theis insitae fuerunt, vel ex Strutheis, quae cotonearum furculos recipiunt. Haec malis grandiora, pyris vero mi-nora, forma vero & facultate inter utrumque media. PARKINSONIUS in Theatro Bot. iam. quinque recen-suit pag. mihi 1504. Nimirum.

1. Malum *cotoneam vulgarem* seu anglicanam, ut vocat, cu-ius descriptio cum ea convenit, quae & in Germaniae hortis est vulgatissima. 2. *Lusitanicam*, quae duplex ipsi habetur, a) *fructu mali*, magno ac flavo, gustu adeo iu-cundo, ut crudus comedi possit, & coctus vulgari multo sit delicatior. b) *Fructu pyri* praecedenti ceterum simili, qui tamen crudus esui ineptus est. 3) *Barbari-cam*, fructu, bonitate & saporis suavitate praecedentis aemulo, verum minore & non rimoso, sive sulcato, (omittendo figuram fructus) 4) *Lugdunensem*, quae fru-ctu est mediocri, cydonio vulgari simili, sed non ita flavo,
ut

ut Lusitanica; s. *Brunsvicensis*, pomo paene rotundo, nec malo nec pyro simili.

XXI.

IOH. BAVHINVS libro iam saepius citato, p. 31. duo Sententia tantum cydoniorum genera a) esse scribit: attamen tria illa Bauhini Matthioli describit, nimirum *cydonia* sive *cotonea* *minora* C. B. Milleri & *cydonia* *maiora* C. B. 1) *Minora*, quae omnium vulgatissima, (scil. in Germania) pugnum vix aequant, circa pediculum turbinata, iuxta pythmena latiora, & quodammodo sessilia, angulis torosis, inaequalia, & veluti in longitudinem *fulcata*, colore primum *virente*, sed *matura*, *saturate aureo*, copiosa lanugine obducta, *odore grato*, sed *vehementi*; *caro flava*, firma ac quovis pyro compactior; 2) *Maiora*, quae, ut praedicta magnitudine superant, ita & figura & ab iis & inter se variant, sic ut nulla certa ei adscribi queat. *Cortice* haec longe laeviori cincta est; *exigua* aut nulla fere lanugine obducta. *Dilutior* etiam est eorum *color*. *Caro* minus firma, quam minorum, nec tam vehementem, ut illa odorem spargit. Haec *struthea* esse Veterum existimat BAVHINVS, & cum primis DIOSCORIDIS, GALENI & AETII, qui maiora ita appellant; illa vero *cydonia* simpliciter dicta, *vera* esse Dioscoridis, quae optima pro usu medico existimat, adeoque & ea ἀληθινὰ sive *vera* appellat, quae maiorem vim roborandi & adstringendi obtinent. Addit his tertium ut loquitur, genus, (eine dritte art, gattung oder Sorte, ut germani loquuntur) quod *miscellaneum* vocat BAVHINVS, mala *cotonea media*, quae proveniunt e cotoneis minoribus, quae maioribus sive strutheis, vel contra e maioribus

a) Hoc est, *species*: nam PLINIVS aliique veteres saepissime appellant *genera* plantarum, quae nos *species* hodie appellamus: adeoque Bauhinus hic adhuc more antiquo loquitur; dum probe novit, nomen cydoniae vel cotoneae non genera peculiaris, sed species tantum includere.

bus strutheis, minoribus, cydoniis scilicet ordinariis & veris *Dioscoridis* infita fuerunt. Egregius Botanicus Anglus, Philipp. MILLERVS, horti Londinensis curator, in Lex. suo Botan. Londini 1731, edito in folio, tres species cydoniae recenset, ut duas 10. Bauhini, nimirum

1. *Cydoniam fructu oblongo laeviori*. T. *Cydonium* scilicet *pyrum*.
2. *Cydoniam fructu breviori & rotundiori*. T. *cydonium malum*, &
3. *Cydoniam scil. Lusitanicam*, sive lati foliam *Parkinsonii* ac *Tournefortii*, quam ob praestantiam maxime aestimari apud Anglos memorat; quod & *Parkinsonius* testatur. GEO-FRAEVS Medicus Parisiensis & recentissimus scriptor, in Lib. de Mat. Med. T. III. p. 366. plures arboris cotoneae esse species, ait, non nisi fructus magnitudine & forma differentes. Eas tamen dividit in duo genera, *sylvestre* sive *vulgare*, ac *sativum*, quod rursus in duas species subdividit, nimirum in eam, quae fructu est *maiori* & quae est *minori*, omittendo *Lusitanicam*. MEISTERVS refert, in laponia dari *cydoniorum varia genera*, & quidem fructus adeo insignis magnitudinis, ut maximos europaeos longissime superent, quales etiam in capite bonae spei se vidisse testatur: id quod etiam KOLBIUS, in descript. cap. bonae spei, ut supra iam dixi, confirmat.

XXII.

Quaenam
Cydonia
ceteris
praeferent.

Dantur forte & aliae diversitates aut species, quae omnes, si genuino fragranti suo odore & sapore adstringente grato praedita sunt, tam pro suavi cibo & bellariis, quam pro medicamentis egregiis inde parandis, prae ceteris idonea sunt. Interea tamen, quia duae species priores *Bauhini*, *Tournefortii* ac *Boerhavii*, quae & *Dioscoridis* sunt, apud nos in Germania Anglia, Gallia, Belgio aliisque regionibus vicinis frequentiores sunt, parataque

prae

prae maioribus Lusitanicis, orientalibus & africanis, quae ceterum egregia & forte praestantiora etiam sunt, faciliores, pro usu medico vulgaria nostra minora bene matura, illo odore ac sapore genuino adstringente, subacerbo, haud ingrato praeditae eligimus, primumque damus locum; repudiatis illis, e foro medico, quae vel nullum vel leuem odorem aut saporem obtinent, tanquam minus efficacibus, aut omnino inertibus, atque ad medicamenta inde conficienda propterea inidoneis imo ineptis. Interim tamen si minora deficerent, e maioribus, antea laudatis qualitatibus bonis praedita, in horum locum apte succedere, aut etiam loco eorum adhiberi posse existimo.

XXIII.

Quod ad *culturam* cydoniorum attinet, propagantur, ut Eorum
 IO. BAVHINVS docuit, & postea multi alii, qui de cultura cultura.
 plantarum & praecipue arborum scripserunt, haud diffi-
 culter, *avulsione*, *insitione*, *vivitradice* seu *stolonibus*, *ramulis* &
taleis, & postquam semel radices egerunt, durae sunt, in-
 iurias aeris & praesertim frigoris egregie apud nos ferunt,
 levi postea cura indigent, atque non adeo facile pereunt.
Talcae five *ramuli abscissi* & mense Martio in loco humido
 plantati, plerumque radices agunt & ad frugem perveni-
 unt, praesertim si tempestate sicca, aqua subinde irrigan-
 tur. Possunt tamen etiam *e seminibus* mense Martio satis, no-
 vae arbores produci. Arbores vero e stolonibus productae sae-
 pius altero iam anno fructus producant. a) *Coli solent in hor-*
tis cum aliis arboribus frugiferis, quae in climate nostro
 durant, ubi potissimum *loca frigidiuscula aut umbrosa* amant,
 tam plana, quam declivia, *humidiora* tamen magis, *quam*
sicca; hinc ad rivulorum, stagnorum ac fossarum ripas
 plantatae in Germania & Anglia optime crescunt atque co-
 pio-

D

a) CAUSE Hortulanus regius, belgice de Koninglyke Hovenier, Am-
 stelod. in fol. cum fig. pag. 5.

piofos, praesertim si solum bonum est, saepe fructus ferunt, quos eo praestantiores dant, si vicinia a graminibus & zizaniis subinde purgatur, atque stercore equino bene putrefacto singulis alternis vel tribus annis stercoretur, & tempore nimis sicco aqua subinde irrigantur. DAHYRON hortulanus Berolinensis, a) laudat *solum arenosum, ficcum & leve*; verum apud nos in pinguiori melius crescunt, attamen saporem meliorem in locis siccioribus adipiscuntur, & citius maturescunt. *Florere* hic solent plerumque circa finem Maii & initium Iunii, ubi pyra (quae circa finem Aprilis & initio Maii florere solent) iam fructus magnos, ut hoc anno factum est, ostendunt; (qua itaque in re etiam a pyris differt) attamen pro tempestatis ratione modo maturius, modo tardius. *Fructus*, si aestas bona fuit, *maturescunt* mense Septembri; sin minus favens, Octobri, id quod ex aureo ipsorum colore cognoscendum. *Conservantur* autumno in hyemem usque quam optime, primo si tempore sicco decerpuntur, vel ab arboribus resecantur, linteo sicco absterguntur, & postea, ut diu durent, vel in arena sicca, stramine dissecto, paleis vel scobe aut & milio, vel avena reponuntur, in camera sicca, sic tamen ut se invicem non attingant; uvae autem si in eodem loco asservantur, brevi corrumpuntur & pereunt. Hae arbores non indigent magna cura, neque multa resectione, ut variae aliae arbores. Sufficit, ut MILLERVS optime docet, b) si stolones iuxta truncum propullulantes subinde auferantur, & rami illi, qui decussatim ceteros supercandunt, resecantur. Ita & luxuriantes rami in medio arboris ascendentes, quandoque resecandi, ne caput arboris nimia ligni copia obruat, id quod plerisque arboribus frugiferis noxium esse solet, quia fructus inde quasi suffocantur. *Iuniores huius plantae arbusculae etiam valde aptae sunt, ut plerarumque arbor*

b) In libro de Horti cultura germanice edito p. 446.

a) In Lexic. Botan. titulo Cydonia.

borum & cum primis pyrorum praestantiorum, quas *humiles* esse desideramus, (vulgo *zwergbaeume*) vel ad muros plantare volumus, (quas *Espaliere* cum Gallis vocamus) & quorum fructus aestate vel initio autumnii maturescere solent, ramuli vel gemmae ipsis inferantur, quia arbores hae, quae cydoniis insertae sunt, non facile in altum nimis elevantur, atque sic facilius in statura minori coerceri possunt, id quod cum pyris tam commode fieri nequit. Optimi vero trunculi huic usui apti sunt ex *Milleri* sententia, qui ex resectis ramulis producti sunt. Pyra vero aliive fructus hybernici his stemmatibus ex eiusdem observatione non apte inferuntur: quia & fructus fiunt duriores & asperiores, arboresque minus durant.

XXIV.

Quae *erucae* foliis & floribus cydoniorum delectantur & nutriuntur, videri possunt in *Merianae* Libro de Erucarum ortu, alimento & paradoxa metamorphosi, Amstelodami edito, multis cum figuris aeneis pulcherrimis in 4to sine an. p. 8. 54. & 55. Erucae in Cydoniis viventes.

XXV.

Denique & *chemicum cydoniorum examen* a *GEOFRÆO*, *Analysis Medico & chymico Parisiensi* iam supra laudato institutum, a) hic addemus. *Analyse chymica*, inquit, ex *pulpae Cydoniorum* *malorum Cydoniarum* *rasae* Lib. IV. per vaporarium destillatis prodierunt *humoris limpidi*, *acidi & subaustri*, Lib. I. ℥viiij, ℥iiij, gr. IX. Massa in vaporario residua, fusca, fere exsiccata pendebat ℥xviiij, ℥vj: quae per retortam destillata prae-buit *humoris primo limpidi*, *rufescentis*, deinde fusei, odoris & saporis empyreumatici ℥vij, ℥ij gr. xxxvj: olei ℥j. Massa nigra in retorta residua pendebat ℥v, ℥vj: quae per 29 horas calcinata reliquit cinerum fuscorum subrubentium ℥iiij, gr. xxxvj. Partium iactura in destillatione fuit ℥viiij, ℥vij, gr. XLviiij; in calcinatione ℥v, ℥ij, gr. xxxvj.

D 2

CAP.

a) Libr. de Materia Medica Tom. III, p. 368.

CAPVT II.

TEMPERIEM, VIRTUTES MEDICAS ET
PRAEPARATA MEDICA EX CYDONIIS
EXPONENS.

XXVI.

Transitus
fit ad vi-
res.

Sed tempus nunc est, ut exposita historia cotoneorum naturali, ceterisque ad theoriam atque considerationem externam pertinentibus, ad partes internas sive vires eorum medicas exponendas progressum faciamus, & cum primis nunc ad naturam atque temperamentum eorum exponenda accedamus.

XXVII.

Haec potis-
simum in
fructibus.

In radicibus, ligno, cortice, foliis, gemmis & floribus ipsorum exponendis non erimus prolixi, cum parum vel nihil virium hucusque in his sit observatum, atque haec omnia sint quasi fatua, sine notabili odore ac sapore, qui alias plerumque virtutes indicare solent. Interea tamen quia DIOSCORIDES Lib. I. Cap. CLIX. a) aliique nonnulli foliis, floribus & germinibus virtutem quoque aliquam adstringentem adscribunt, hac de re inferius nonnulla dicturi sumus. Cum vero fructus illorum non solum fragranti gaudeant odore sed & sapore, (§. V. & VI) atque ex his non vana virium atque virtutum, auguria consensu praestantissimorum Medicorum hodiernorum, capi queant, videndum, quid ex his ratione perspicere liceat, & an indicia inde desumpta cum experientia conveniant.

XXVIII.

I. Quid o-
dor illo-
rum indi-
cet.

In fructibus duae potissimum partes nostra sunt consideratione dignae, nimirum caro pomorum & deinde semina ipsorum mucilaginata, ambae magnis revera viribus instructae medicis. *Fragrans rerum medicarum odor particulas volatiles fi-*

ve

a) editionis Saraceni.

ve *spirituosas* indicat, quae spiritus corporis nostri deficientes augent & depressos sive languidos excitant. Vnde revera percipimus, quod languidi ac debiles multi, quando fructus Cydoniae bonus & maturus eorum naribus admoveatur, ei eadem fere ratione, ac si pomum fragrans citrium, flores aurantium, aut alia fragrans herba, flos vel fructus iis admoveretur, reficiantur, atque simul inde, quod intus assumpti hi fructus, praesertim rite praeparati, dum crudi vix assumuntur, vim quoque roborandi & confortandi obtineant, haud obscure diiudicatur, sicut id quoque longa experientia, tanquam optima in rebus medicis magistra, comprobatum est. Interea tamen, licet *fragrans odor* alias in plantis quamplurimis *temperiem calidam atque sic virtutem quoque calefacientem* indicare vulgo soleat, tam temperata tamen est eorum indoles, ut nullus prorsus calor p. n. inde in nobis percipiatur, neque corpori humano ullus inde sit metuendus; sed tantum, ut sine caloris augmento ventriculum, cor ac cerebrum moderate robovent, accuratis factis observationibus cognoscimus & cum ex harum partium nostri corporis principum robore, ceterae corporis nostri partes, vires fere suas acquirant, patet inde roboratis partibus illis primariis, totum corpus ab his robur accipere. E contrario tantum abest, ut calefaciant, ut potius, ut infra mox ostendemus, sanguinis aestum sive calorem nimium temperent atque modice refrigerent, ita tamen, ut, sicut doct. Casp. HOFFMANNVS de iis iudicat, a) temperatiora sint plerisque, si non omnibus, reliquis pomis & pyris.

XXIX.

Sapor vero carnis fructuum est, ut supra iam diximus, 2. Quid acerbis atque adstringens. Acerbum vero atque adstringentem ^{sapor acerbus.} *saporem in corporibus naturalibus dependere a particulis aci-*

D 3

dis

---

a) Lib. de Medicament. officinal.

dis atque *terrestribus* commixtis, praeter alias rationes, quas Medici & Physici attulerunt, facile ex *alumine*, sale notissimo acerbissimo, probari potest, quod manifeste ex spiritu acido sulphuris aut vitrioli & terra cretacea, ut chemicorum experimenta demonstrarunt, constat. Ita *acerbus sapor in vitriolo* & *in fructibus horaeis* quibuscunque acerbis id confirmat, cum manifestissime acidum & terra in iis & sapore & chemicis experimentis ostendi queat. *Acidum* vero etiam *in Cydoniis* esse tam sapor, quam potissimum analysis chemica *Geofraei* (sive Godofredi §. XXV.) clare evincunt, cum liquoris acidi & subausteri largam copiam destillatione inde eduxerit; ita & *terrae* in ipsis praesentia non solum dura carnis horum fructum compages, verum etiam eadem perquisitio chemica ostendunt. Praeterea haud contemnendum argumentum *pro virtute refrigerante cydoniorum* antiquus auctor MACROBIUS profert, quando ait: a) *Ex fructibus arborum illi sunt frigidiores, quorum succus imitatur vini saporem, ut mala seu simplicia, seu granata, vel cydonia, quae cotonea vocat* CATO: b) nam eiusmodi sapor in his deprehenditur.

XXX.

Ob aci-
dum tem-
perant.

Cum itaque *liquidum acidum* larga satis copia iis insit, acidi vero fructus & herbae, ut modo dictum est, non calefaciant, sed potius, ut experientia docet, refrigerent, aperte sequitur, fructus cydoniorum quoque non calefacere, sed fervorem humorum, ut plerique fructus horaei aciduli reliqui, temperare atque simul sal sanguinis acre sive alcali feruidum, quod caloris p. n. in corpore humano plerumque causa est, destruere, sic ut eorum usus in omnibus fere morbis, ubi calor praeter naturam, vel & sal sive acrimonia alcalica peccant, possit & soleat esse salutaris.

XXXI.

a) Lib. 7. Saturnal. cap. 6.

b) Multos quidem scripsisse vidi *Catonem* primum haec poma *Cotonea* vocasse, sed nullus locum indicavit, ubi hoc fecerit. Ego vero inveni hoc factum esse Lib. de Re rustica Cap. VI. §. VII.

XXXI.

Cum vero ex combinatione acidi & terrestri principii Ob acer-
emergat sapor *acerbus* atque *adstringens*, etiam in iis morbis, bum ad-
ubi adstringendum & roborandum, fibraeque ventriculi at- stringunt,
que intestinorum aliarumve partium densandae & confor- roborant.
tandae, atque sic *ubicunque fibra peccat laxa* aut *debilis*, si pru-
denter ac recte adhibeantur, praemissis praesertim praemit-
tendis, bono cum successu adhiberi solent. Adeoque *specia-*
tim ventriculo atque intestinis a causis quibuscunque nimis
relaxatis, robur addunt novum, atque sic sensim amissum
restituunt, concoctionem labefactatam promovent atque re-
stituunt, tam interne, quam externe adhibiti, atque nomina-
tim *in vomitu & alui fluxibus quibuscunque, fluore albo, fluxibus*
sanguinis nimis variae ex ipsis factae praeparationes, de qui-
bus infra proponemus, egregie conducunt. Quare inter
praecipua stomachica roborantia atque *adstringentia* a praecipuis
Medicis semper relati sunt, & adhuc iure referuntur, at-
que etiam remediis dysenteriae, gravissimo ac periculosissi-
mo morbo oppositis, merito annumerantur.

XXXII.

Sic ob acidum, quem continent succum, itemque ob ad- Quid praes-
stringentem virtutem, *appetitum*, ut cetera similia, possunt terea praes-
& solent excitare, sed etiam ob acidum *fitim* egregie tem- stent,
perant ac sedant, praecipue *in febribus biliosis, ardentibus ac*
malignis, maxime si aegris his infusum sive decoctum ho-
rum fructuum, cum pauxillo vini & sacchari, tunc pro potu
ordinario exhibeatur, & quantum bibere lubet, ipsis
concedatur.

XXXIII.

His universum sic praemissis, videamus nunc *quid ve-* Dioscori-
eres de horum fructuum viribus observaverint, scriptisque su- des quas
is nobis reliquerint, & quid postea horum inventis recentio- vires ipsis
res adscripse-
rit.

res addiderint. Prodeat primum ex Graecis **DIOSCORIDES**, amplissimus atque praestantissimus de materia medica scriptor. Hic in Lib. I. Cap. CLX editionis *Saraceni* ita scribit: *Cotonea stomacho utilia, urinam cient; verum tosta mitiora evadunt, profuntque coeliacis, dysentericis, sanguinem excreantibus & cholera laborantibus, praesertim cruda. Quin & aqua, in qua haec ipsa macerata fuerint, potui data, stomachi ventrisque fluxione infestatis convenit. Crudorum eorundem succus assumptus orthopnoicis opitulatur: decocto sedes & vulva foventur, si procidant. Cotonea vero, quae melle condita sunt, & ipsa urinam movent; mel autem illorum constipantem constringentemque vim sibi adsciscit. Quae porro cum melle decoquuntur, stomacho quidem utilia sunt atque ori grata, sed minus constringunt. Cruda eadem cataplasmatibus adiiciuntur, ad cohibendam aluum, itemque contra stomachi everisionem & aestum, mammarum inflammationes ac lienes in scirrhum induratos, atque condylomata. Fit etiam ex ipsis tussis expressisque, vinum, addito, quod diutius perennet, ad succi sextarios sedecim mellis sextario uno: alioquin acorem contraheret. Prodest autem ad eadem omnia, quae modo dicta sunt. Fit & oleum ex his, quod *melinum* vocatur; quo quidem utimur, quoties oleo adstringente opus habemus, Ceterum *Cotonea* eligere oportet vera ac germana (*ἀληθινὰ*) qualia parva, rotunda & odorata sunt. Quae vero *styruthia* & magna dicuntur, minus utilia censentur. Eorum flores sicci aequae ac virides cataplasmatibus accommodantur, quae adstrictionem desiderant; atque etiam valent ad oculorum inflammationes. Contra sanguinis reiectiones, alui profluvium, mensiumque impetus utiliter in vino bibuntur. Praeterea in capite praecedenti, nimirum CLIX, ubi de malis sive pomis agit **DIOSCORIDES**, ita loquitur; cum omnis mali, tum vero maxime cotoneae, folia, flores & germina adstringunt. Hucusque **DIOSCORIDES**. Atque cum hoc plerique Graeci alii conveniunt, nihilque fere notatu dignum addiderunt.*

XXXIV.

Pleraque haec de viribus & utilitate cydoniorum, quae **Com- DIOSCORIDES** tradidit, vera ac perspicua sunt: ut nimirum **mentario-** quod ob vim roborantem *stomacho utilia*, quod ob hanc & **lus in** adstringentem virtutem *in alui & sanguinis fluxibus* conveni- **hunc.** ant etc.; quoniam vero quaedam paullo obscura videntur, parvo commentariolo ea illustrare conabor. Et quidem 1) *qua ratione urinam cieant.* Hoc vix ab adstringentibus, ut tamen **PLINIVS** vult, a) sed acidis salinis particulis fieri existimo, eadem ratione, ut vinum rhenanum & mosellanum, itemque spiritus salis, nitri, aliaque similia faciunt: consentitque nobiscum **ETTMVLLERVS** b) 2) *succum crudorum orthopnoicis opitulari*, ait; id quod haud facile patet, qua ratione hoc fiat, neque etiam apud recentiores hoc legere memini. Forte hoc fit si dyspnoea aut orthopnoea a laxo ventriculo & flatibus oriantur, quod malum *asthma flatulentum* hodie appellant, ubi vi sua adstringente ac roborante ventriculum flatus expellere, atque sic respirationem liberiores reddere & asthma sive orthopnoeam solvere potest. 3) *Decocto sedes & vulva foveantur, si procident; hoc est, in intestini recti vel uteri prolapsu*, decoctum cydoniorum harum partium laxitatem egregie roborare potest, si hae partes relaxatae eo foveantur, maxime si cum vino rubro decoquantur. 4) *Ratio, quod cydonia melle condita minus adstringant*, mihi esse videtur, quod dulcedine & viscositate eius vim adstringentem demulceat atque sic imminuat, id quod & *saccharum* ob eandem rationem facit. 5) *Quod tumores lienis in scirrhum induratos cataplasma ex cydoniis paratum resolvere possit*, dubito, nec facile illud in hunc finem suaderem vel adhiberem. 6) Ita nec *oleum* vere adstringens inde parari pos-

E

fe

a) Lib. de Re Medica Lib. IV. cap. 42, qui *Plinii* libri cum *Sorani* *Isagege* combinati, seorsim prodierunt. Basileae 1528. in fol.

b) In Commentar. in *Schroeder* titulo Cydonia.

se existimo; quia olea praesertim ex oleo olivarum vulgari praeparata, semper magis relaxant, quam adstringunt. 7) *Loco cataplasmatibus ex floribus ad oculorum affectus*, mallem potius illud ex carne sive pulpa fructus parare: sicuti enim cataplasmata ex pomis acidis coctis parata in oculorum inflammatione vehementi egregie profunt, praesertim si camphorae aliquot grana ipsis adduntur; ita eadem ratione ex cydoniis illa quam aptissime & longe melius, quam ex floribus fieri posse, nullus dubito. 8) *Contra sanguinis reiectiones cydonia*, si in vino bibantur, laudat; hoc vero ita intelligendum esse credo, ut vinum potius, in quo cydonia per aliquod tempus infusa sive macerata fuerunt, contra haec mala bibatur, quam ipsa cydonia. Vbi rursus vinum rubrum prae albo huic scopo maxime idoneum esse arbitror.

XXXV.

Quas
Celsus,
Plinius,
Galenus
& Avi-
cenna.

Pergo nunc, ut exponam quasnam vires atque utilitates alias, scriptores alii de cydoniis observaverint; ubi primo loca quaedam ex egregio CELSO, a Botanicis adeo huc usque neglecto, adducam. 1, illud inter praecipua *stomachica* refert L. 2. cap. 24. 2) *In exulceratione faucium* Lib. 4. cap. 4. §. 3. commendat aquam, in qua *malum cotoneum* decoctum est. 3) *In hepaticis*, ac speciatim *hepatite* potum ex decocto mali cotonei Lib. 4. cap. 8. 4) *In ventris fluxu* cap. 9. tam pro medicamento quam cibo ea laudat. 5) pro gargarizatione, quando *tumores vel inflammationes faucium* reprimere, i. e. resolvere volumus, aquam, in qua *malum cotoneum* decoctum est, adhibendum esse suadet. Lib. V. cap. 22. §. 9. 6) Deinde *ad condylomata* (quae tubercula sunt ex inflammatione quadam nata) dissolvenda, cataplasma ex his paratum. Lib. 6. cap. 18. §. 8. laudat; sine dubio in pluribus adhuc locis eorum usum proponit, quos vero nunc omnes investigare haud vacat. PLINIVS scribit. a) *Cydonea matura*

a) In libro illo pag. 33. citato.

tura coeliacis, dysentericis & sanguinem reiectantibus profunt; in cibo sumta coquuntur, & cinere calidissima farina involuta, & aegris, quorum iam diuturna febris, sine periculo dantur. GALENVS lib. II. de Aliment. Facult. cap. 21. 22. & 24. pulchre differit *de malorum, cydoniorum & pyrorum diversis facultatibus ob diversum saporem*, austerum praesertim, acidum & dulcem, atque sic docte iudicat, quod in Medicina hae differentiae magni ratione virium sint momenti, adeoque a Medicis ac praesertim Botanicis minime negligendae, sicuti tamen hoc tempore a nonnullis fieri solet. Praeterea in cap. 23. speciatim *de cydoniis & struthiomelis* ait, quod his pomis eximium quiddam infit, quod in aliis non invenitur; nam praeterquam quod adstrictionem habeant copiosiore, *succus etiam eorum diu & per plures annos durat, si quis eum cum melle coctum asservare velit*; cum aliorum pomorum succus, si reponatur, acescat, atque illud peculiari observatione ibidem descripta confirmat. Ex Cydoniis & Strutheis hic succus eadem ratione parari potest, ait, veram ex cydoniis minus est suavis, sed magis adstringens: quocirca *ad ventriculi admodum exoluti robur eo uti possumus*. Atque cum his ceteri Graeci & Arabes fere conveniunt. Interea tamen ut in ceteris Medicinae partibus, ita & hic aliquid addiderunt. Itaque AVICENNA, Princeps inter Medicos Arabes, a) non solum bonos effectus a praecedentibus descriptos, confirmat; verum primus etiam est, quantum novi, qui de sirupo cydoniorum & seminum usu aliquas utilitates notavit; de hoc enim dicit: *semen est lenitivum sine stipticitate & confert asperitati gutturis. De fructu etiam aliisque inde factis praeparatis dicit, quod ebrietati resistent, & post cibum assumpta aluum solvant*. Habet etiam *varia praeparata singularia* de quibus vero infra. Ab his igitur ad recentiores pergimus, & quidem primo ad Matthiolum.

a) In vol. I. edit. Venetae Valgrisianae. A. 1564. p. 286. & seq.

XXXVI.

Matthio-
lus quas.

Cydonia omnia, ait MATTHIOLVS, a) praecipue *tamen mala* officinis in usum medicum maxime expetuntur, b) nempe quod ex omnibus, praeter *vinum, miram, oleum* & quod *diacydonium* vocant, (ex carne cotoneorum & melle coctis, paratum) conficiantur, & intinctus, & congelati i quores (vulgo *gelatina*) quae omnia non aegris modo apta sunt, sed etiam sanis utilia aequae ac grata. Si ante cibum comeduntur, aluum ea sistere; sed si post eum, aluum movere cum *Avicenna* asseverat. Multi ferunt, praeterea ait, ut si mulier praegnans cydonia mala crebrius esitaverit, paritura sit infantem cum *industrium, tum ingeniosum*; quod vero inter nugae referendum esse existimo. De seminibus cydoniorum, de quorum usu in Graecis & Romanis nihil me legere memini, scribit: si in aqua decoquantur, donec ius *mucaginem* contrahat, profunt illita omnibus inflammationibus c) & linguae scabritiem (sive fissuras) egregie laevigant. Describit etiam compositum e cydoneis remedium, de quo autem infra.

XXXVII.

Quas Ca-
merarius
Fuchsius
aliique.

Ioach. CAMERARIUS, municeps meus, in comment. suis in *Dioscorid.* ubi de viribus cydoniorum agit, fol. 82. b. ita scribit. Cydonia in Medicina ad usus multos adhibentur, dum in pharmacopoeis inde paratur succus, sirupus, electuarium, oleum, aliaque; usurpantur quoque semina, folia & flores, ad sistendos omnis generis fluxus p. n. Cydonia asfata & saccharo (imo etiam cinamomo aut caryophyllis) conspersa atque comesta fluxus alui sistunt, sed sine aromatibus etiam fluxus sanguinis cohibent. Electuarium diacydonium in omnibus modo nominatis malis prodest, itemque sicut & cydonia elixa, si quis plus iusto vini assumsit, ebrietatem prae-

a) Commentar. in *Dioscorid.* Lib. I. cap. 131. pag. mihi 222.

b) *Pyra* vero, quia minus acerba, in cibo & bellariis praeferuntur.

c) in inflammationibus hoc remedio uti nollem, quia poros obstruit, & recentiores propterea omnia mucilaginosa, pingua & oleosa in his evitanda praecipiunt; in ambustionibus vero, aliisque variis malis, egregium est remedium.

praeservare aut saltem minuere dicitur. *Succum Cydoniorum* & asthmaticis & haemoptycis *Dioscorides* prodesse dicit, eumque ultra annum in vitro pro variis usibus conservari posse, si modo paululum olei superinfundatur, quem & Hispani contra morbos malignos mane bibunt Externe vapor ex Cydoniis, praesertim cum vino rubro coctis, ano aut utero admissus, in ani & uteri procidentia curanda multum valet, maxime si ut fomentum simul his partibus applicetur. Cataplasma ex Cydoniis crudis ventriculo impositum, alui fluxus & vomitus compescit, a) *Mucilago seminis cydoniorum* cum aqua prunellae parata, loco unguenti praestantissimi in ambustis, siccitate & fissuris linguae adhiberi utilissime potest, imo si & loco gargarismatis usurpatur, ad faucium ardorem in febribus prodest. Atque haec pleraque confirmant *Tragus, Fuchsius, Dodonaeus, Ruellius, Tubermementanus, Lonicerus, alique.*

XXXVIII.

Iacob. HORSTIVS, vir doctissimus, qui annis 1580. & 1590. ad finem usque illius seculi hic Helmstadii Medicinae Professor fuit, eamque multo cum applausu docuit, etiam libellum scripsit, quod *Herbarium Horstianum* vulgo vocatur, in quo cum de viribus ceterarum plantarum, tunc temporis usitatarum, tum speciatim *cydoniorum* tam egregie scripsit, ut mea sententia maiores suos omnes superaverit, & pauci posteriores ipsum aequaverint b). Ita vero de „cydoniis scribit. pag. 187. Vires eius respectu substantiae „sunt 1. resistere veneno; 2. corroborare ventriculum & hepar. Respectu temperamenti: 1. refrigerare & exficcare. 2. adstringere; 3. sistere fluxionem alui, profluvium mensium, fluxum album mulierum & ex aliis partibus omnibus, ma-

E 3

xime

Quas
Horstius.

a) ex coctis vero, praesertim si his aromata adduntur, adhuc valentius illud evadere existimo.

b) prodiit hic libellus post mortem eius Marpurgi a. 1630. in 8. cura Gregorii *Horstii*, cui eiusdem lac. *Horstii* annexum est opusculum *de vite & vinifera*, in qua de vini atque aceti viribus medicis egregie egit.

xime *diacytonium simplex* & *decoctum cydoniorum siccorum*. V-
sus est in carne, in succo & in semine, & in floribus,

Remedia ex Cydoniis.

1. *Cydonia ficca*, si comedantur saepius, dysenteriam, & omnes fluxiones alui sanant.
2. *Cydonia recentia* idem faciunt, sed paulo minus.
3. *Cydonia ficca* cum pomis siccis mixta & cocta, si comedantur, modice adstringunt, & ventriculum, hepar & cor corroborant.
4. *Cydonia ficca* in aqua decocta constituunt potionem contra dysenteriam & fluxiones mensium.
5. *Mucilago seminis Cydoniorum* illita ambustas partes corporis sanat, & dolores lenit.
6. *Decoctum cum Acacia* multo magis adstringit, & contra dysenteriam & fluxiones mensium prodest.
7. *Semen Cydoniorum decoctum cum hordeo tosto*, & in clysteribus adhibitum, dysenteriam, & intestina a dysenteria, erosa sanat.
8. *Vinum Cydoniorum*, scilicet *succus expressus*, in pestilentialibus febribus, cum fluxione alui, efficacissimum est, si saepe bibatur.
9. Idem quotidie contra pestem, semel aut bis efficacissime bibatur.
10. *Flores Cydoniorum exsiccati*, & mixti cum aliis adstringentibus in emplastris, conveniunt inflammationibus ex fluxu materiae factis.
11. *Diacytonium simplex* (succus cum saccharo inspissatus) ante cibum saepius usurpatum diarrhoeam & dysenteriam sanat.
12. *Diacytonium simplex exsiccatum* cum pulvere Tormentillae, Acetosae & aliis, mixtum, & in pulveris forma cum aqua foliorum quercuum epotum, adhuc commodius dysenteriam sanat, & tormina ventris lenit.
13. *Diacytonium simplex* post cibum sumtum vomitum sedat.
14. *Diacytonium compositum Nicolai* corroborat ventriculum, praesertim nimis refrigeratum & flatus quoque discutit.
15. Idem matrici lubricae & sterilitati humidae prodest.
16. *Diacytonium Galeni* optime prodest visceribus, tum ante prandium & coenam 2. horis, tum etiam post usurpatum; diversum tamen pro diversitate naturarum praescribitur. Pro hominibus temperatis, ℞. Carnis Cydoniorum, mellis aa. ℥ij. ℥iij. coqu. lente, & optime

optime despumetur, donec fiat *Diacytonium*. *Pro hominibus pituitosis & frigidis*. R̄. carnis cydon. ℥iij. sacch. tantundem, aceti, ℥ij. ℥iij coqu. & despum. l. a. adde zingib. ℥iv. piperis ℥iij vel paulo minus, M. F. *diacytonium*. *Pro biliosis* optimum est, vbi aromata omittuntur. *Pro sanguineis*. R̄. carnis cydon. libr. iij. sacchari tantundem, aceti ℥ij. ℥iij coqu. & despum. post adde piper. ℥j. Zingib. ℥i℥. *Pro Melancholicis* eodem modo paratur, nisi quod recipiantur Zingib. ℥iij. & piper. albi ℥ij. 19. *Cydonia condita* si comedantur mane, vel etiam alias interdum saepius, fluxum alui & vomitum sedant. 20. *Miva* (sive syrupus) *Cydoniorum* cum portione purgante permista, praeservat a vomitu, ne statim reiciatur. 21. *Cortices Cydoniorum* decocti in aqua cum semine sumach & radice tormentillae, ac in fomentatione adhibiti, procidentiam cervicis uteri corrigunt.

XXXIX.

PARKINSONIUS, Botanicus Anglicus, qui circa initium saeculi XVII. vixit, in Theatr. Botan. a) pag. mihi ^{Quas Parkinsonius.} 1505. de cydoniis scribit: *Cydonia stomacho grata*, attamen magis cocta vel assata, quam cruda. Verum cruda sive recentia ad omnis generis fluxus in viris & feminis, ubi adstrictione opus est, potentiora sunt, quam alia quacunque igne praeparata. Sed sirupus ex succo, vel conserva, mitiora sunt, cum aliquam virtutis suae partem igne amiserint. Si parum aceti iis additur, appetitum languidum excitant; oleum cydoniorum pro ventriculo roborando & alui fluxibus sistendis externe laudat. Mucilaginem in linguae fissuris, & lanuginem cum vino coctam ad vulnera sananda commendat. Praeterea in libro, quem inscripsit *Paradisus terrestris* b) pag. m. 589. de Cydoniis dicit. *Nullus fructus est in Anglia, qui tam variis ac multis virtutibus sit instructus, quam hic, aequè bene*

a) An. 1630. Londini in fol. edito.

b) An. 1656. Londini in folio impresso.

bene in cibo & conviviis, quam in medicina utilis, imo adhuc magis in hac, quam in illo, proficiuus. Vsurpatur in substantia, succo, sirupo, condito, interne & externe; *Mucilago seminum* in papillis mammarum ulceratis sanandis utilissima, & *bellebori vehementiam* cydoniorum praesentia & exhalationibus mitigari asseverat.

XL.

Io. Bauhinus
quas.

Io. BAVHINVS fere eadem de viribus refert, quae *Di-
oscorides* (§. 33.) eisque adhuc subiungit, quod nimirum *cremor eorum* (quo nomine forte *mucilaginem* intelligit) in alui fluxibus commode bibatur. *Vinum*, (quo ab ipso *succus* intelligitur) inde exprimatur, variis in malis, ubi adstriptione opus, remedium praestantissimum. Cui mel adiungendum esse ait, ne ace scat. De HIPPOCRATE dicit, quod *ad dysenteriam curandam* mala cydonia dissecta in aqua infundenda & maceranda iusserit, atque aquam illam aegris his bibendam suaserit. De GALENO vero, quod succum melle coctum, (quod praeparatum *diacydonium* dixerunt) ad tonum ventriculi roborandum valde laudaverit. *Succum cum vino dulci* mixtum & per intervalla haustum, contra coeliacos, hepaticos & spleneticos affectus commendat, imo, & hydropicis succum utilem esse pronunciat. *Hollerium* lanuginem cydoniorum ad haemorrhagias cohibendas efficacem esse affirmare. *Mucilaginem ex seminibus* aqua rosarum paratam, ambustis, linguaeque & faucium ardori mederi, si saepius istis partibus illinatur. *Vinum* inde paratum adstringere, stomachicum, antidysentericum, hepaticum, nephriticum & diureticum esse. *Mel cydoniorum* tandem virtutem habere ac mel rosarum, adeoque & in iisdem malis, quibus illud, adhiberi posse.

XLI.

Auctores
Varii.

Casp. HOFFMANNVS, a) Io. SCHROEDERVS b) Frid.
HOFF-

a) Lib. de Medicamentis officin. p. 428.

b) In Pharmacop. sua saepius laudata.

H O F F M A N N V S Pater, a) Sim. P A V L I b) E T T M V L L E R V S in comment. ad *Schroederum* p. m. 560. R A I V S in hist. plant. ceterique scriptores Medici recentiores in eo omnes cum praecedentibus fere conveniunt, quod hi fructus *egregia virtute stomachica, roborante atque adstringente*, in supra indicatis morbis, fluxibus scil. alui, & sanguinis nimis, sint donati; *seminum vero mucilago emolliente, demulcente, leniente & glutinante polleat*, adeoque, ne nimis fiam prolixus, eorum verba speciatim hic non apponam; sed qui ea nosse volunt, ad scriptores hosce ablegabo. Interea tamen pauca eaque notatu maxime digna ex *Ettmullero* hic adhuc addere placet. In vomitu ait, cydonia non possunt sufficienter commendari. S C H E N C K I V S L. 3. obs. p. 334. in *ventriculi affectibus* laudat cydonia tam interno, quam externo usu; simul ex pulpa cum aliis appropriatum parat *cataplasma*, quod stomacho applicat, ad affectus eius praecipuos, a debilitate pendentes, corrigendos, qua de re etiam videri potest R I V E R I V S & H A R T M A N N V S. Succum seu *vinum cydon.* in laxitatibus & atonia ventriculi, indeque in vomitu, diarrhoea &c. ut miraculosum c) praedicat, & cum primis in vomitu mixtura sequens ut probatissima valde laudatur: R. aq. menth. ℥ij. aq. cinamom. ℥vi. succi cydon. ℥j. Ω vitr. l. gtt. vj. ol. qt. cinam gtt. IV. vel saporis gratia elaeosacch. cinamom. ℥β. M. quae saepius sumenda. *Succus cum aqua dilutus*, addendo parum vini, praebet *Iulebum suavissimum in febris acutis, ardentibus biliosis, & similibus*, praesertim cum diarrhoea colliquativa iunctis, ubi simul appetitum provocat & sitim mitigat. Idem succus alexipharmacum est veneni hellebori albi, vid. *Pechlinus* de purgant. pag. 306. atque instillatus vulneribus venenatis, venenum certo tollit, sicut *FORESTVS* iam antea Lib. IV. Obs.

F

IO.

a) In clave pharmac. *Schroeder.* p. 466.

b) In *Quadripart. Botan.* pag. m. 83.

c) Vid. *Gabelboverus* cent. 3. curat. 70.

10. notavit, ubi omnes in bello turcico telis venenatis vulnerati, *imposita carne cydoniorum dentibus contrita*, curati fuerunt, praesertim si manducans adhuc ieiunus fuit. *Miva* a) *sive panis cydoniorum* commendatur magnopere contra apesiam & anorexiam, praesertim si solvatur super ignem in vino maluatico ad consistentiam pulmenti: cui addatur Nucis mosch. N. j. Zedoar. Caryophyll. aa. ʒj. M. de qua quantitas nucis moschatae saepius assumatur, qui panis etiam calide ventriculo in variis eius morbis applicari & subinde reiterari potest. *Hac de miva Zacutus LVSITANVS* notatu quaedam digna refert contra praedicta stomachi vitia, Lib. 2. Medic. Princip. hist. 67. eamque componi vult ex succo cydon. cum melle cocto, adiecto postea pauxillo piperis albi, zingiberis & aceti, sec. *Galen.* Lib. 2. de aliment. facult. Cap. 23, quam ut & *cydonia saccharo condita NONIVS* de Re cibarij. Lib. 1. cap. 30. valde laudat, & quod quoque cydonia recentia odore suo fragranti cordi & cerebro mire subveniant asseverat. Remedia ex cydoniis plura & praesertim cydonia condita, miva, electuarum, aqua cinamomi cydoniata etiam in singultu, itemque praegnantibus & foetui debilibus roborandis atque sic ad abortum avertendum egregie conferunt. Atque haec sunt, quae de viribus & usu cydoniorum, hic proferre volui.

XLII.

Praeparata ex cydoniis l. veterum Dioscoridis, Celsi.

Consideratis igitur huc usque viribus cydoniorum in universum, videamus etiam nunc *quaenam ex eis* PRAEPARATA in usum medicum & diaeteticum haecenus excogitata & facta sint, & adhuc fieri soleant; ubi vero mox indicare fas est, quod quaedam ab autoribus nominibus confundantur, quae tamen unum idemque sunt, & pleraque easdem obtineant virtutes medicas, quas generatim haecenus de

a) De *miva* notandum, quod vario modo a variis usurpetur, & modo pro sirupo, modo pro pane sive massa solidiore, ut hic.

de cydoniis §. 27. ad 41. indicavimus. In usu autem apud veteres, teste DIOSCORIDE §. 33. fuerunt praeparata valde simplicia, nimirum *infusum cydoniorum* in aqua; 2. *infusum in vino*; 3. *succus* 4. *decoctum*. 5. *cotonea melle condita*, 6. *mel cydoniatum*; 7. *cataplasma*, 8. *vinum* (fermentatione, ut suspicor, cum melle paratum) & 9. *oleum*. In CELSO praeter decocta, gargarismata & cataplasmata, quae §. 35. iam indicavimus, sequens adhuc inveni *medicamentum compositum*, Lib. IV. cap. 19. ab ipso descriptum, quod instar *succi inspissati aut rob.* (ut Arabes vocare solent) se habere videtur, atque *contra alui fluxus* ab eo maxime laudatur. Ad „quod parandum, ait: *Vindemiae tempore in grande vas conicienda sunt pyra atque mala sylvestria*, hisque adiicienda sunt „*cotonea*, & cum ipsis corticibus suis *punica, sorba*, quibus „maxime utimur, etiam *torminalia*, sic ut tertiam ollae partem teneant, tum deinde ea musto implenda est, coquendumque, donec omnia, quae indita sunt, liquata, in unitatem quandam coeant. Id gustui, dicit, *non insuave est*, & quodocunque opus est, assumptum, *leniter sine omni stomachi noxa ventrem tenet*, & duo aut tria cochlearia uno die sumfisse satis est.

XLIII.

PLINIVS lib. de Re medica lib. IV. cap. 42. *vinum* Plinii, Coex cydoniis describit, quod specie, gustu & odore cuiuslibet *lumellae vini veteris*, ut ait, imaginem repraesentat, & Graeci *hydro-melon* appellant, quod ita optime parandum esse docet. Post caniculares aestus, inquit, aqua pluvialis mundo vase suscipiatur, & in umbra posita saepius colatur. Tunc cydonia bene matura ac mundata, atque in frusta concisa, immerguntur huic aquae, & tam diu ibi relinquuntur, donec in succum transiisse malorum vini colore prodatur, quam diligenter colatum, & in vasa picata diffusum eiusmodi in loco servare solenne est, ad quem maxime sumo, & si fieri potest, soli negetur accessus, quo septimo mense pro vino uti

licebit. Idem lib. I. cap. 6. *unguentum* confici docet ex cydoniis coctis in vino & cum cera tritis, quod illitum *capillis* restituere asseverat. COLVMELLA de cydonii generibus, scribit, quod omnia non solum voluptatem, sed etiam salubritatem afferant, Lib. V. de Re rustica cap. X. §. 19. p. 561. edit. Gesner. pag. 805. vero, *quomodo condienda sint*, fuse exponit: quod vero brevitatis gratia, hic praetereo. Sed PALLADIVS in eod. libro p. 926. ea bene matura solum in vase fictili, vel integra vel dissecta, *melle obruit*, atque sic condit & a corruptione praeservat.

XLIV.

Galen
Avicen-
nae, My-
repsii.

GALENVS Lib. II. de Aliment. facult. cap. 23. a) ait: In Iberia edulium componunt ex melle & carne cydoniorum laevigata cocta cum melle, quod ad praedictos usus utile est. *Notistrum* autem, ait, *medicamentum*, quod iis, qui deiectionem habent appetentiam, non ex melle solo & malorum succo constat, sed & piperis albi habet quidpiam & Zingiberis & aceti. Hanc compositionem tanti fecit Galenus, ut Lib. VI. de sanit. tuend. §. 20. mihi pag. 399. eam iterum, sed uberius & accuratius descripserit, ea cum observatione, ut pro diverso aegrorum temperamento & morbo, nunc aromata omittat, nunc eorum copiam augeat. Porro Cydonio malo excavato scammoniam immittit, deinde illud oblinat & assat, ac postea malum edendum exhibet, quod ita praeparatum absque stomachi subversione alvum subducit. AVICENNA primus, ut supra §. 35. iam innui, *sirupi Cydoniorum* mentionem fecit atque etiam descripsit, quem & *mivam* appellat, eiusque praeparandi modum tam sine, quam cum aromatibus Tom. II. pag. 287. & alios duos pag. 288. pro variis roborandi usibus prolixè & ample tradidit: ita & quomodo *Rob de Cydoniis* fit faciendum, primus forte quoque docuit p. 289; qua autem ratione *Cydonia rite sint condienda*, tam absque quam cum aromatibus

a) Edit. Basil. per Contr. Gesner. edit. 1549. Tom. II. p. 72.

matibus diversa ratione accurate pag. 290. & 291. proposuit: quae vero omnia, & forte plura adhuc alia, ne nimis prolixa haec mea fiat dissertatio, silentio nunc praetermitto. Ita & Nicolaus MYREPSIVS, qui seculo XI. vel XII. vixisse creditur, in opere eius de Medicamentis a) plures habet formulas & compositiones medicamentorum, ad quas Cydonia recipiuntur; verum ob eandem rationem eas nunc quoque omittere consultum duxi, atque ad auctores ipsos Lectores ablego, meque a temporibus hisce barbaris ad recentiores conferam.

XLV.

Apud hos plura, ut dies diem docet, occurrunt, ex^{2.} Recen-
Cydoniis praeparata, quorum hinc inde aliquod est descrip-^{tiorum in}
tum, verum 10. SCHROEDERVS in Pharmacopoeia sua univer-
Medico-Chymica, sub titulo *Cotonea malus*, iam a centum^{sum.}
abhinc annis tam multa collegit, ut vix aliquis sit, qui vel
ante vel post eum plura simul collegerit ac descripserit, ni-
si hoc factum forte sit in libello, quem Ge. Sebast. IVN-
GIVS, titulo χρυσομηλον sive *malum aureum*, h. e. de *Cydo-*
niis, Vindobonae 1673. 8. evulgavit, de quo vero nun-
quam antea aliquid audiui, neque eum librum hucusque
vidi, sed eius demum libri notitiam nominalem forte for-
tuna, cum maxima pars huius dissertationis iam typis ex-
scripta esset, hisce diebus, aliud quid investigando, ex
Lindenii de scriptis Medicis libro accepi, ipsum autem hunc
libellum hic invenire, & cum meis collectaneis conferre
non potui. Ille vero *Schroederus* sequentia habet. 1. Cydo-
nia condita. 2. eorumdem vinum, 3. rob. 4. diacydonium.
5. marmelatam, 6. mivam cydoniorum simplicem, 7. mi-
vam cydoniorum aromatizatam. 8. diacydonitem vel dia-
cydonium simplex. 9. diacydonitem vel diacydonium com-
positum. 10. diacydonitem laxativum. 11. essentia seu spiri-
tus,

a) Prodiit Lugduni 1549. cura Leonh. Fuchsi 8.

tus. 12. oleum per infusionem. Verum plura adhuc sunt illorum, & quidem non nullorum egregiorum, quae miror, quod vel recentissimi varii de re medica scriptores omiserint. Sed opportune adhuc paucis abhinc diebus in manus meas incidit Dissert. quaedam perbrevis accademica, quam Dan. Ludov. Plock. sub Io. Phil. EYSELII praesidio de *Medicamentis ex malo Cydonio* praeparatis Erfordiae an. 1717. in 4. plag. duabus publicavit, in qua auctor fere nihil aliud egit, quam quod XII remediorum ex Cydoniis paratorum compositionem descripserit & usum breviter indicaverit, quae haec sunt: 1. Aqua cinamomi cydoniata. 2. Tinctura opii Langelotti cum succo Cydoniorum. 3. Diagrydium seu scammonium Cydoniatum 4. Tinctura coralliorum cum succo cydoniorum. 5. Mucilago seminis Cydoniorum composita 6. Diacydonium simplex. 7. Diacydonium compositum. 8. Oleum Cydoniorum. 9. Lanugo. 10. Rob. Cydon. 11. Panis Cydoniorum & 12. Vinum cydoniorum: quorum omnium considerationem, aliorumque ab his omissorum, mox suscipiemus.

XLVI.

Exsiccatio
& mos
condien-
di.

Videamus igitur nunc quomodo *praeparata ex Cydoniis* conficiantur: ubi vero cum videam *modum ea exsicccandi* atque & sic pro usu asservandi tam a veteribus, quam recentioribus a §. 42 ad 45. esse omissum, eum hic praetermittere nefas duxi, cum multi varium usum eumque egregium obtineant. Itaque quando *exsiccata* ea asservare volumus, a cortice & seminibus purgantur, in frusta quatuor, sex vel octo dissecantur & filo perforato in aere suspenduntur, donec exsiccata sunt; vel & in clibano blande exsiccantur, ac pro futuro usu asservantur. Inserviunt haec, ut non solum pro scopo adstringente in omnibus illis malis, in quibus haecenus laudata sunt, in *pulvere a 3℔ad. 3j.* exhibeantur, verum etiam ut inde fiant infusa, decocta, cataplasmata & varia alia, cum a veteribus tum recentioribus huc;

Succus, vi-
num cy-
donio-
rum &
roob.

a) Quid hoc vinum Dioscoridi sit, & quomodo id servari docet,
§. XXXIII. proposui,

tus, in consistentiam mellis, sicuti rob sambuci, ebuli, iuniperi &c. & quoque, ut *Schroederus* ait, *sirupus Imperatoris* dicitur. Hoc rob si non maiores quam conditum, saltem aequales habebit vires, & facilius in ventriculo, quam cydonia condita, quia duriores partes inde separatae sunt, solvetur.

. XLVIII.

1. Diacydonium simplex. *Diacydonium* SCHROEDERVS ex succo cydoniorum acido & sacchari dimidio fieri scribit, mox vero infra sub N. 9. *Diacydonites vel Diacydonium simplex* inquit, ex carne cydoniorum atque sacchari partibus aequalibus conficitur. Sed Pharmacopoeia Augustana illud ita componi docet. R $\bar{x}$. pulp. cydon. cum succ. cydon. depurato paratae, & sacchar. albiss. despumati atque ad iustam spissitudinem cocti ana ℥viij, coq. ad debitam consistentiam, ut possit scatulis infundi, vel & in *Electuarii spissi* forma conservari. *Diacydonites vero aromaticum sive compositum* hoc modo describitur R $\bar{x}$. diacydon. simpl. ad iust. consist. coct. ℥j. specier. imperat. incis. ℥ss sem. coriandr. ʒj. cort. citr. rec. minutim incis. ʒv. M. & infunde in scatul. *Dispensatorium Brandenburgicum* id, quod Augustanum *Diacydonites* vocat, *Diacydonium* appellat, & simplex eodem modo praeparat; sed in *Diacydonio composito* coriandrum omittit, & spec. imperat. atque cort. citri. recent. à. ʒv. ad ℥j. *Diacydonii simplicis* assumit. a) Conducunt pro ventriculo roborando & ad alui fluxus sistendos, atque posterius tunc potissimum conducit, ubi calor. p. n. abest. *Diacydonium laxans* in Disp. Brand. ita praeparatur. R $\bar{x}$. res ialap. ʒiv. solu. in spir. vini opt. rectif. quant. suff. & exactissime agitando misce *gelatinae cydoniorum* ad debitam consist. coquendo redactae & adhuc calentis ℥iijss. Vocatur alias quoque *Diacydonium Ialappinum*. In Dispensat. Argem.
2. Aromaticum.
3. Laxans.

- a) Cydoniatum veteres non ex minoribus cydoniis, sed ex maioribus sive Strutheis perfecisse *Stapeli* in Comm. in Theophr. pag. 341. contendit.

Argentorat. fumitur ad Diacydonii simpl. ℥j. refin. ialapp. ʒj. ita quaelibet drachma grana tria resinae continet. Praecipit etiam haec, ut resina, quae additur, potius cum pinea teratur, quam in spiritu vini solvatur, ita enim fieri, ut diacydonium hoc quamvis potionem vel aquam promte ingrediat. Haud ingratum est purgans pro iis, qui ab aliis medicamentis purgantibus abhorrent.

XLIX.

Sirupus Cydoniorum simplex iuxta Pharm. Aug. ex succi cydoniorum acidorum depurati ℥iij & sacchari albi clarif. ℥iij paratur; sed in Disp. Brand. sacchari libraeij ad succi cydon. ℥iij fumuntur. Veteres & nominatim **AVICENNA** sirupum suum pro scopo roborandi longe praestantiores praepararunt; dum succum non solum vino coxerunt, verum illum etiam deinde aromatibus gratis & ambra impraegnarunt, sicut descriptio in eius oper. T. II. p. 287. docere potest. *SYLVIVS* sirupum hunc sive *mivam* ex solo succo cydoniorum ad sirupi consistentiam igne blando decocto praeparavit, atque mirabilem, valde differentem, egregiamque virtutem inde non sine admiratione se percepisse scripsit. a) Huius, inquit, si cochlear dimidium infantibus, vel plus adultioribus exhibeatur, pituitam glutinosam incidit, & nunc tussi ex pulmonibus educit, nunc vomitu eventriculo tenuique intestino, nunc deiectione ab iisdem partibus expellit, quodque maxime faciendum, robur affert aegris, adeo ut unico hoc remedio plures restituerim aegros, a plerisque medicamentis abhorrentes; pituitae tamen cum evacuandae tum corrigendae imprimis conducit.

L.

Sub *mivae* nomine, ut supra iam dixi, quidam ipsum *Mivae sirupum cydoniorum* intelligunt; b) alii etiam illud *saccharum* praeparatio.

G

solu-

a) In Method. Med. Lib. 2 cap. 10.

b) Vid. *Avicenna* loco modo citato, & *Welschius* in Pharm. Aug. titulo *Miva*; & modo laudatus *Sylvius* ipse.

solutum ac depuratum, in quo *cydonia condita*, vel sine vel cum aromatibus conservantur, quia in hoc sapor, consistentia & vires cydoniorum eodem quasi modo insunt, ut in peculiaribus sirupi praeparationibus, adeoque sine crimine hoc cydoniorum saccharo, loco sirupi uti poterimus. Interea tamen aliter & seorsim ab aliis describitur; ut primo a Io. Bauhino a) cui est decorticorum cydoniorum ex aqua & saccharo, addita parte vini, ad suavitatem *decocta caro*. Vel fit ex succo cydon. cum vino cocto, addito melle vel saccharo despumato: qui tamen etiam pro miva habet illam compositionem Galeni, quam §. 44. descripsimus. Deinde etiam a Schroederi l. c. qui dicit: *Miva cydoniorum simplex est sirupus ex succo cydoniorum dulciorum* part. XII. vini p. V. & sacchar. p. III. In Disp. Brand. autem recipiuntur succi cydoniorum per residuum depurat, lib. X. & sacchar. libr. iii. & coq. ad consist. mivae debitam. Pharmacopoeia August. ad sacchari lbij recipit succi cydon. lbxij, quam ad alvi profluvia & vomitum commendat atque commode in potiunculis, mixturis & electuariis roborantibus adhiberi potest. *Miva vero aromatica*, ex mente Schroederi, est miva simplex, cinamomo roborata. Sed in Tabernaemontano & Pharm. Aug. mihi p. 37, ex praescriptione Mesuae plura adduntur aromata & moschus, ut sic tanto maius fiat roborans ventriculi & analepticum, ad fluxus alvi ac speciatim *lienteriam* cohibendam magis idoneum, praesertim in aegris, qui moschum ferre possunt.

LI.

Marmelada & Gelatina.

Marmelata sive *Marmelada* a quibusdam cum miva confunditur: b) est vero secundum Schroederum cydoniorum dulcium (sive pyrorum) decoctio (per manicam Hippocratis) filtrata, cum saccharo inspissata & in scatulas effusa, quae vero

a) Hist. plant. T. I. p. 33.

b) Ita fieri videtur a Io. Bauhino l. c. ubi de Miva cydon p. 34.

vero melius forte in vitris amplioris colli, aut eiusmodi vasis porcellaneis, vel lapideis, vel fictilibus, ut gelatina aut electuarium servari poterunt, quam in scatulis. Alii coquunt cydonia diutius, donec tabescant, ea colant per linteum sine compressione (ut clarius fiat) deinde cum saccharo coquunt ad sirupi consist. & in scatulas effundunt, ita pulcherri-
ma sit, quae adhuc suavior redditur, si poma simul decoquun-
tur. a) Copiose in nonnullis Germaniae locis & praesertim in patria mea, Franconia, conficitur, inde in loca remota deve-
hitur atque nobis *Quitten Ladwerge*, h. e. *Electuarium Cydonio-
rum*, dici solet, a nonnullis *Gelatina* vel *diacydonium lucidum*.
b) KOLBIUS in Itinerario suo p. 267. refert, hanc confe-
ctionem etiam in capite bonae spei magna copia parari, ibi-
dem divendi & ad alia remotiora loca magno cum incola-
rum commodo transmitti. BOERHAVIUS *gelatinam* five *marmeladam* hanc ex *cydoniis*, citreis, aurantiis aliisque eiusmodi
fructibus factam, nautis longissima per mare itinera facien-
tibus, pro summo habet remedio, quo maricolae hi se saepe
a morbis, a falsis, siccis & fumatis cibis oriundis, ipsaque
morte liberent, si eas aqua pura solvant atque assumant; c)
hinc in capite bonae spei, ut modo dictum est, frequens eius
est usus. Solatio etiam esse potest illis, qui *febris ardentibus*,
imo & *dysenteria decumbunt*, & *siti vexantur*, quando eam
vel ore solvunt & deglutiunt, vel aqua pura aut decocto hor-
dei vel citri diluunt, atque contra sitim aestumque bibunt.
Gelatina cydoniorum laxans admodum *suavis* describitur ab Et-
mullero l. c. p. 561. quae ibi videri & iis apte dari potest, qui
alia purgantia averfantur. In Iaponia, ut *Meisterus* refert,
d) *cydonia* copiose saccharo & melle *condiuntur*, sicuti ea con-
diri in Europa, ab antiquissimis iam temporibus, mos est,
atque has praeparationes quoque *Marmeladas* appellare Iap-
ponen-

Marmela-
dae Iap-
ponenli-
um.

a) Ibid. pag. 34.

b) Ibid.

c) In chemiae Element. Tom. II, p. 28. edit. Leid.

d) In Itinerar. suo p. 179.

ponenses; hinc hoc nomen apud hos etiam est in usu, quod alii ab hispanico *Marmellos*, quod hac lingua malum cydonium significat, deducere solent. Sed miror KÄMPFERVM neque in amoenitatibus suis, neque in historia sua naturali lapponiae, cydoniorum, quantum memini, ullam facere mentionem.

LII.

Oleum.

Oleum cydoniorum SCHROEDERVS cum multis aliis per *infusionem* ex cydoneis non excorticatis, succo cydon. & oleo omphacino praeparat; alii vero & praesertim recentiores, ut uideri potest ex Pharm. Aug. & Brandeb. per *coctionem*, recipiendo cydoniorum in frusta dissectorum ℥ij, olei olivarum ℥iij, quae invicem coquuntur ad humiditatis consumptionem, tum colatur & servatur. Pro uentriculo inungendo & roborando, ubicunque adstrictione opus, ut contra vomitus & alui fluxus praecipue commendatur, itemque contra nimios sudores, si spinae dorsi inungatur. Interea tamen oleis adstringentibus, ut supra §. 34. iam dixi, parum fidei habeo, & *cataplasmata* ex cydoniis in ventriculi hisce malis eis praefeream. Geofroeus oleum hoc ex immaturis facit.

LIII.

Aqua cinamomi cydoniata.

Praeterea ex cydoneis etiam aqua destillatur simplex, sed longe praestantior ex cydoniis & cinamomo aqua roborans, stomachica & analeptica, quam aquam cinamomi cydoniatam appellare solent, sequenti modo praeparata in nostris multisque aliis officinis pharmaceuticis Germaniae prostat, cuius cur nulla in Schroederi aliisque plerisque Pharmacopœis ac Dispensatoriis, imo nec in Geofraeo fiat mentio valde miror. IUNGKENIVS vero illam ita describit a) Rx. succi cydon. recens expressi ℥iij cinamom el. ℥iij, in fusione per tres dies facta, instituatur destillatio. Huius aquae insignes mirandosque effectus, (praeter iam dictos) in alui fluxibus quibuscunque cohibendis & speciatim etiam

a) In Lexic. Chem. Pharmac. Part. II. p. m. 39.

am februm acutarum nimis, D. PRAESES sua experientia mihi confirmavit, eamque etiam in hunc aliosque plures fines in Compend. suo Medicin. Pract. ualde commendavit. Inter ea tamen sunt, qui *hanc aquam sola infusione* huius succi super cinamomum *paratam* praestantiorum esse iudicant, quia particulas adstringentes alembicum haud transcendere existimant; interim illa satis bene & roborat & adstringit. Sunt etiam qui hanc aquam ex succo cydon. cum cinamomo fermentato parari uolunt, ut Frid. Hoffmannus Pater, in libro & loco supra p. 41. citatis. Sed utrum, facta fermentatione, hic liquor pro aqua cinamomi cydoniata sit habendus, an potius prius destillandus, atque in aquam *spirituosam* convertendus, non dicit. Vtraque vero ratione adhibitus magnarum uirium esse potest, ac speciatim etiam in abortus metu & foetu debili roborando.

LIV.

Ita etiam miror, quod in paucissimis libris chemicis ac pharmaceuticis, iisdemque hodie usitatissimis, altum sit de *Tinctura martis cydoniata*, a WEDELIO, ni fallor, primum descripta, a) silentium; cum tamen ualde egregium sit remedium, omnibus *in morbis hypochondriacis, cachecticis* eisque omnibus, ubi tonus partium labefactatus, sive fibra, ut dici solet, laxa peceat. Prodest etiam *in obstructionibus viscerum ac mensium, ictero &c.* qua uero de re uberius uid. Wedelius l. c. a pag. 165. ad 168. Imo quod Boerhauius de *tinctura sua martis cum uino rhenano parata* tantopere praedicat, b) id omne etiam, & forte adhuc plus ab hac tinctura, particulis magis roborantibus impraegnata, dici atque expectari iure potest. Praeparari autem ita consuevit. R. limatur. mart. puriss. & tenuiss. ℥i. ℥ij vel ℥iij pro lubitu, affunde succi cydoniorum per subsidentiam & filtrationem depurati, ad eminent. sex vel octo digitorum, in uitro

G 3

vel

a) In Compend. Chemiae p. m. 167.

b) In Chemiae Tom. II. p. 445. edit. Leidenf.

vel olla uitreata, stent in leni digestionem per aliquot dies, baculo massam subinde agitando, donec tinctura nigricans sufficienter fuerit evocata: quae decantata postea in usum contra supra indicata mala trahatur. Ex residuo vero huius tincturae idem *Wedelius* Tincturam martis, quam *duplicatam* appellat, elegantissimam conficit, dum residuo acetum affundit, ac digerit, qua opéra tinctura sanguinei saturati elegantissimi coloris producitur, quae vel sola vel cum tinctura martis cydoniata mixta, in praedictis malis egregie, ut asseverat, prodest.

LV.

Sal cydonior.
essentiale.

Thomas BARTHOLINVS Hist. anat. cent. 5. hist. 12. describit, quomodo in succo cydoniorum, sine melle & saccharo inspissato, atque per semestre spatium, in vitro asseruato sol quoddam essentiale, tanquam tartarus verus crystallisatus, lateribus uasis sese applicauerit, cuius sapor gratus acidulus erat: atque inde eum pro medicamento perutili stomachico at diuretico haud sine ratione iudicat, id quod & *Frid. Hoffmannus Pater*, *Ettmullerus*, atque *Godofredus* locis citatis testantur.

LVI.

Seminis
mucilago.

Semen cydoniorum ipsum in substantia quidem raro usurpatur, sed, ut supra iam dictum est, ut plurimum eius mucilago vel mucago, eaque frequentissime, quam tantum coctione, quod miror, ex illo extrahi scribit cum *Matthiolo Ettmullerus* l. c. cum sola infusione sat brevi tempore, tam in aqua frigida, quam calida, parari apte possit, & a plerisque etiam ita praeparetur; quamvis si periculum esset in mora, coctione paullo citius obtineri queat, atque in morbis multis magnae sit utilitatis, licet veteres Graeci ac Romani de ea siluerint atque sic vires eius ignorasse videantur. Primus in quo semen & mucilaginem ad multa mala commendata inueni, est *A VICENNA*, a) (conf. pag. 35) atque supra variis

a) Tom. 1. p. 287, ubi ad asperitatem gusturis ea laudavit.

riis in locis iam diximus, quod in *faucibus & lingua aridis, ambustis, papillis mammarum fissis, itemque in oculorum inflammationibus* egregiam opem praestet, id quod quam plurimi & cum primis etiam *Ettmullerus* confirmant, praesertim si in ophthalmia parum camphorae & sacchari saturni ipsi soci-entur. Verum praeter quam quod utilis sit in malis modo nominatis, pertinacissimas etiam *labrorum fissuras*, quae cancerum minabantur, & ubi alia praestantissima remedia parum erant, hac mucilagine se curasse, mihi retulit *EXC. PRAESES*. In ardore ac dolore haemorrhoidum ualde quoque laudatur a uariis, & nominatim *Ettmullero, Hermanno, Godofredo* aliisque, cum primis vero hic *Paulus HERMAN- NVS*, de quo egregium habemus librum de *Materia Medica*, a) nihil quicquam in eo habet de cydoniis ipsis, quod miran- dum, (neque etiam *BOECLERVS*, qui hunc librum haud adeo pridem auxit, atque continuavit), sed tantum de semi- nibus eorumque usu non nulla tradit, eaque non solum exter- ne, ut fere omnes ceteri haecenus nominati auctores fa- ciunt, sed etiam interne, & quidem non modo in mucilagi- ne, sed etiam in substantia ipsa, ut dicunt, in alui fluxu & uomitu sistendo commendat: ut *r. R. sem. cydon. ʒiʒ. cort. granat. ʒj. conserv. rosar. miv. cydon. aa ʒij. F. bolus in alui fluxu sistendo, cui in uomitu nimio addi jubet laud. op. gr. ij. & ol. nuc. mosch. expr. ʒʒ, pro duabus dosibus. Prae- terea R. sem. cydon. psyllii, lini a ʒj aq. rosar. q. s. F. mu- cilago, adde camphor. sacchar. saturn. aa gr. iij oculis inflam- matis vel & ambustis saepius imponenda; quam etiam ad haemorrhoidum dolores leniendos praedicat, si saepius ea inungantur. Godofredus quoque eam aqua rosarum infusio- ne paratam, in omnibus praedictis malis & praecipue pro gargarismate ad linguae ac faucium ariditatem in acutis lenien- dam,*

a) Cel. Praeses librum hunc manu exaratum possidet, qui longe plura habet, adeoque longe perfectior est, quam ille, qui ab *Henningero* Argentorati a. 1710. editus est.

dam, ophthalmiam sanandam, itemque in enematibus ad dysentericorum tormina placanda, dolores haemorrhoidum leniendos, papillasque mammarum fissas glutinandas, ac ambusta sananda, si eis saepe illinatur, commendat. Sydenham in ore a mercurii usu ulcerato; Wedelius comm. in Timaeum ad aphthas; Forestus contra venena acria assumpta eorum decoctum; alii in raucedine & intertrigine laudant.

LVII.

Praepara-
ta varia
Matthioli
& alior.

Denique *superfunt quaedam e cydoniis uariorum auctorum descripta praeparata*, quae hic adhuc referre a scopo nostro haud alienum erit: & primo quidem aliquod iam dudum a MATTHIOLO comment. in Dioscor. descriptum, quod *magnum auxilium esse dicit ad biliosas uomitiones, & ad dysenteriam*. Nimirum: R $\mathfrak{x}$. succ. cydon. ℥j corall. rubr. sem. rosar. rubr. rhabarb. aa. ʒj. hypocist. succ. acaciae aa. ʒij, coq. ad consumpt. tertiae partis, quod dari iubet quotidie mane & vespri, horis binis ante cibum, addito hoc monito practico, *ut aegri prius sint purgati*. Carpit quidem Io. Bauhinus a) in hac compositione, quod *Matthiolus rhabarbarum in remedium hoc adstringens receperit, cum purgans sit; uerum uis adstringens, roborans & anodyna rhabarbari, praesertim in dysenteria, hodie bonis Medicis adeo nota est, ut metus Bauhini sit nullus atque non attendendus. Quemadmodum multi paullo antiquiores Botanici, ut TRAGVS, EVCHSIVS, &c. cataplasma ex cydoniis crudis contra uomitum, ita alii hoc ex coctis conficiunt. Speciatim vero coto-neum malum coctum, addito oleo mastichino, ac deinde tritum, ut cataplasma uentriculo impositum, singultum potenter sedare atque uomitum & choleram sistere asseuerat DODONAEVS* Pempt. p. 796. Sic Cruda cydonia commendat DIOSCORIDES AC RVELLIVS de stirp. p. 150. *dysentericis, cholericis & purulentum excreantibus, cum multis aliis scriptoribus; plerique*

a) Hist. plantar. Tom. I. pag. 34.

que contra recentiores cum *Avicenna* T. II. p. 290. condita & cocta crudis in his malis praeferunt. Cibus, sive panis, quem cydonitem appellant, ex cydoniis decoctis, saccharo, caryophyllis ac cinamomo confectus valde laudatur a *Ruellio* l. c. aliisque plerisque botanicis ac medicis scriptoribus, ubi adstrictione & robore opus est.

LVIII.

Praeterea adhuc nonnulla praeparatorum illorum ex cydo- *Tinctura*
niis, in dissertatione illa *Eyselii* §. 45. descripta, de quibus opii cydo-
hactenus nondum dictum est, hic addemus, quorum pri- niata.
mum esto, *Tinctura opii cum succo cydoniorum* praeparata
LANGELOTTI, *Celeb. quondam Medici*, qua & huic &
auctori illius dissertationis nulla opii correctio melior esse vi-
detur. Nempe R̄. opii thebaici quantum uis, superfunde
succo cydoniorum clari ad eminent. trium digitorum, adde
parum salis tartari, stent in vitro probe clauso, in loco ca-
lido per mensem, postmodum tincturam claram deple &
usui serva. Sed *Langelottus* in epistola hac de re edita se-
quentem modum per fermentationem aliis praefert. R̄. opii
℥vj affunde succi cydon. depur. ℔v. sal. tartar. ℥ss sacch. alb.
℥ij. M. reponantur in loco tepido ad fermentationem, do-
nec opium totum solutum sit, faecibus subsidentibus. Tunc
solutio filtretur, & ad mellaginem inspissetur, cui affunde
spir. vin. tartaris. q. s. ad consistentiam essentiae. Hac prae-
paratione beneficio fermentationis non solum opium optime
solui, sed & partes eius crudiores partim dissipari, partim
a succo acido cydon. corrigi, quae acidis potentioribus,
ut spir. sulphuris vel vitrioli prorsus destruerentur, ita ut
opium postea nihil amplius praestaret. Haec tinctura opii pro
anodyno summe correcto & tutissimo ab his praedicatur in omni-
bus morbis, ubi dolores nimii, vigiliae, inquietudines, evacuatio-
nes nimiae quaecunque & hypercatharles urgent.

LIX.

2.) *Diagrydium seu scammonium cydoniatum sive per succum Scammo-*
H cydo- nium cy-

doniatum
& vinum
laxans.

cydoniorum defecatum, ita praeparatur. R $\mathfrak{x}$. scammon. in pulv. redact. q. pl. solv. in succ. cydon. calido q. f. l. a, stent per mensem, postea decantetur a fecibus & coaguletur. Sed in TRAGI herb. r. german. p. 819. monetur, quod in huius praeparatione cura sit adhibenda, ut diagrydium in succo cydoniorum bene distribuatur; alias ex inaequali eius distributione saepe plus damni quam commodi inde esse metuendum; quia certae partes huius diacydonii nihil, aliae vehementius agerent. Conf. & illa Galeni praeparatio scammonii, quam supra §. 44. descripsimus: nam nisi scammonium blando eius modi acido corrigatur, nimis acre est & rodens, sic ut facile intestina erodat, inflammet, atque sic multa gravia mala concitet, quae hac praeparatione optime praecaveri existimat. *Expurgat* vero sic praeparatum humores biliosos ac serosos tuto, & dolis est gr. VII. ad X. 3.) Ibidem etiam describitur *vinum purgans* suave ex cydoniis & scammono paratum. R $\mathfrak{x}$. scammon. elect. part. IV. succi cydon. p. ij mixta, pone in locum calidum, quotidie movendo, donec massa indurescat. Postmodum affunde *vini maluatici* q. f. ad solut. stentque aliquamdiu in digestionem & sic fit non *spiritus*, ut auctor dissertationis vult, sed *vinum purgans*, quod sine fastidio ac molestia, ut asseverat, a $\mathfrak{ss}$ ad gtt. XV. adhibetur.

LX.

Tinctura
corallio-
rum cum
succo cy-
donio-
rum.

4) *Tinctura coralliorum cum succo cydoniorum praeparata, elegantissimae virtutis*: R $\mathfrak{x}$. succ. cydon. depur. q. v., stet in loco calido, ut in acetum convertatur; postmodum hoc acetum destilla & a phlegmate atque aliis sordibus separa, ut acetum purum praepararetur: quo facto *superfunde* hoc acetum Coralliis rubris in alcool redactis, aut prius probe calcinatis, stent in digestionem in vitro & igne arenae. Tincturam rubicundam deple, atque novum affunde acetum, talisque labor iteretur sexta vice; has omnes tincturas coniunge & inspissa ad melaginis consistentiam. Huic extracto *superfunde* spiritum vini rectificatum ad eminentiam trium digitorum, stent per 14. dies,

dies, & tunc tinctura filtretur, & servetur ad usum. Si loco spiritus vini sumatur Ω cochleariae, tunc elegantissima praeparatur *tinctura coralliorum antiscorbutica*. Vires. Tincturae Coralliorum licet diversae circum ferantur, nulla tamen hacce melior existit, quae partim scopo adstrictorio satisfacit, partim quoque stomachum aliaque viscera, praesertim ventriculum, hepar & intestina corroborat, atque in vulneribus ac haemorrhagiis egregium praestat usum. Praeterea quoque quae cum spiritu cochleariae praeparatur, in scorbuto, si huius usus continuetur, & quibuscunque sanguinis impuritatibus, v. g. in scabie, lue venerea atque affectibus podagricis multoties mira praestitit.

LXI.

5.) *Tinctura seu potius essentia cydoniorum* in Eyseliana hac Tinct. dissertatione fit, si rob sive succo ipsorum inspissato affunditur spiritus vini & ponatur in digestionem, donec bene tinctum. Etus fit, ita a gtt. XV. vel XX. easdem vires promittit, quas aliis haecenus laudatis medicamentis scriptores tribuerunt: qua vero de re valde dubito, praesertim si tantum tam exigua copia exhibeatur.

LXII.

6.) *Vinum cydoniorum* sequenti modo praeparare docet. R $\times$. Vinum malor. cydon. a cortice liberat. & in frusta concisor. $\mathfrak{Hxij}$, cydon. immittantur in doliolum, quod capit liquidi libras circiter centum & sexaginta, repleatur musto, atque postea fermentationi committatur, requiescatque postea per mensem; vinum clarum deinde in aliud doliolum transfundatur, atque pro usu asservetur. Hoc vinum esse insigne confortans in tono fibrarum laxato, coctionemque alimentorum iuvare, si in pastu haustus sumatur. Io. Bauhinus varios etiam modos hoc vinum praeparandi docet l. c. p. 33. Myrepsius p. 568. malorum & cydoniorum recipit aa. $\mathfrak{H\beta}$, & affundit his in doliolo musti sextar. quinque, ea soli exponit diebus XXX, quod vinum inde paratum ad stomachum roborandum valde commendat. Sed cydoniorum copia mihi hic videtur nimis exi-

gua, quam ut magna vis roborans inde expectari queat. *Godofredus* (Geofroy) in lib. de Mat. Med. illud parare docet p. 369. ex his fructibus tuis, expressis & cum melle fermentatis, quod cum veteribus vinum *melites* vel *cydonites* appellat; vel coniiciendo tantum *cydonia mala* frustulatum secta in dolium vino repletum. Aliter illud praeparare docuit *Dioscorides* §. 33. aliter *Schroederus* §. 47. atque alii rursus aliter: interea tamen omnes hae praeparationes pro usibus modo indicatis, magis minusve, pro diversa eorum praeparatione, idoneae esse possunt.

LXIII.

Rob &
aliae ad-
huc quae
dam prae-
paratio-
nes.

Rob cydoniorum ex solo succo cydon. lenta coctione sine melle aut saccharo inspissato confici docuit *Auicenna* Tom. II. p. 289. *Cydonia ipsa* in melle egregie conservantur, si iis superinfunditur, atque *mel hoc cydoniatum* dici solet, pro variis usibus idoneum §. 40; *cydonia* vero ita condita gravidis profunt, abortum praecavent, foetum debilem roborant, & singul-
tui medentur. Sed *KOLBIUS* l. c. refert, in Africae capite bo-
nae spei *cydonia* in succo eorum cocto, itemque etiam in aqua
falsa asservari atque sic ibidem ita divendi: quae ultimae prae-
parationes, quantum novi, apud Europaeos haecenus non-
dum in usu fuerunt. *Decoctum cydoniorum* ebrietatem pellit
atque calorem febrium, si bibitur, moderatur. *Infusum*
vero dysentericis *Hippocrates* commendat, Vid. *Bauhinus* l.
cit. Fuerunt quoque inter Veteres & nominatim *Dioscor-*
des atque *Galenus*, qui unguenta & emplastra ex cydoniis confe-
cerunt; verum cum non magnus inde forte observatus fuerit
effectus, hodie fere exoluerunt, adeoque & ea hic non de-
scribemus.

LXIV.

Vfus in
cibis.

In arte coquinaria & libris eo spectantibus, cum cruda
aegre comedi possint, ex coctis suavissima edulia praeparan-
tur, quae omnia, ut *COLVMELLA* ait a) non solum volupta-
tem,

a) De Re rustica Lib. V. cap. 10. §. 19. p. 561.

tem, sed etiam salubritatem afferunt, ac speciatim illo in libro, qui ultimo loco Norimbergae in patria mea, ubi mulieres in arte & coquendi & condiendi, quod praefiscine dixerim, mire excellunt, vernaculo sermone prodiit, non solum pleraque praeparata, quae haecenus descripsimus, pulchre exposita deprehenduntur, atque saepissime variis rebus cum suavis & palato gratis, tum roborantibus ac virtutes eorum augmentibus emendata sunt; sed & quamplurima alia in libris medicis haecenus non descripta, in omnis generis & eduliorum & medicamentorum formis, ut *iusculorum* ex cydoniis, (*souppes*) cydonia cocta, condita, assata, tosta, frixata, cydoniorum panis, sirupi, gelatinae, electuaria, morsuli, rotulae, placentae, (*tartes*) panis biscocti & aliarum formarum, cum primis vero compositiones sive praeparationes suas saepissime succo & corticibus citri, cedronati & aurantium recentibus, quorum usus in cibis ac bellariis, imo & in medicinis, veteribus vel incognitus, vel saltem non ita, ut hodie est, frequens fuit, pulchre atque aptissime auxerunt, atque sic praeparatorum ex cydoniis virtutem ac suavitatem, tam in esculentis ac bellariis, quam in medicamentis mire emendarunt, ita ut asseverare non dubitem, quin his in rebus nostrae mulierculae multis parasangis veteres superaverint. Quas vero praeparationes aut novas aut correctas, si omnes hic recensere vellem, dum in modo nominato libro coquinario Norimbergensi septuaginta fere reperiuntur, omnes in victu & Medicina utiles, duplo ampliorem, quam nunc est, meam efficerent dissertationem, adeoque eas silentio praeteribo, atque autor sum, ut ii, qui deliciis hisce delectantur, librum modo laudatum pervoluant, ubi, quo hac in re sibi satisfaciant, profecto invenient. Godofredus his omnibus adhuc superaddidit cydonia in veru assata, & tostarum carniū succo irrorata. l. c. pag. 369.

LXV.

Sed cum nihil sit tam bonum, quod non etiam vel abu- Denoxa
su, vel perverso usu nocere queat, ita etiam res se habet cum cy- ex cydo-
doniis neis.

doniis eorumque praeparatis praestantissimis. Primo enim observarunt varii, & quidem inter primos *Avicenna*, ac postea plures alii, quod si *nimia copia comedantur*, noceant, a) cum omne nimium, praesertim tam eminentis virtutis adstringentis, naturae sit inimicum; speciatim vero quod *dolorem nervorum generent*, indicavit. b) Alii quod obstructions pertinacissimas, magna *tormina*, colicos cruciatus c) ac *turbas in ventre*, imo ipsam *iliacam passionem* produxerint, notarunt, adeoque ab eorum nimio ac intempestivo usu abstinendum. Quam maxime vero *cavendum, ne in fluxibus alui & speciatim febrium*, praesertim vero *in dysenteria & sanguinis fluxibus* nimis mature, multo minus mox in principio horum morborum assumantur, aut a Medico praescribantur. Nam quemadmodum omnis in praedictis morbis nimis cito facta adstrictio & constipatio horum fluxuum, dum morbida, acris ac noxia materia, quam natura in emolumentum aegrorum ex corpore expellere studet, in eo retinetur, atque postea symptomata morborum auget, aut novos producit; ita & hic aliter fieri non solet, quam ut cum damno aegrorum, vel cydonia ipsa, vel eorum vinum aliave praeparata adstringentia tunc & praesertim larga copia assumantur. Hinc mirandum non est, quod egregius quondam Medicus castrensis Tob. COBERVS exempla referat, ubi tam a vino cydonite, quam a cydoneis nimia copia assumtis, in Hungaria gravissima incommoda, obstructions alui graves ac speciatim iliaca passio inde orta sint. d) Ita & FERNELIVS memorabile refert exemplum, ubi puellae septenni diarrhoea laboranti, intempestive medica-

men-

-
- a) acspeciatim *Io. Bauhinus* Hist. Plant. T. I. pag. 32, *Geofrocius* Lib. de Mat. Med. p. 389.
 b) *Avicenna* Tom. I. pag. mihi 287.
 c) vid. *Sim. Sethus* de aliment. p. 43. & *Nonius* de recibaria c. 30.
 d) In observ. suis castrens. Decur. 2 obs. 9. pag. mihi 43, ubi & refert, quod in Hungaria Cydonia valde sint copiosa, pulchra atque magna & quod vineta cydoniis, ob magnam eorum copiam sint intersepta.

mentum cydoniatum larga manu exhibitum & hic fluxus alvi inde mox constipatus fuerit, quo immanes ventris cruciatus ac tumor, animi deliquia, vomitus stercoreus & mors crudelissima intra biduum sunt secuta. Aperto cadavere coecum adeo constriictum deprehensum est, ut nihil amplius ibi transire potuerit, ibique haerens materia acris intestinum erodendo perforaverit. Adeoque in quam plurimis morbis opus est, ut in usu eorum praemittenda praemittantur, atque speciatim *in alui fluxibus* & *cum primis dysenteria*, idonea evacuantia ad primas vias ab humoribus noxiis purgandas, sicut etiam hoc cum veteribus suadent *Matthiolus*, *Io. Bauhinus*, *Coberus* l. c. alique; in sanguinis vero fluxibus, *venae sectio*, ac medicamenta temperantia aliaque necessaria, una cum apto victus regimine, prius sint adhibita; his enim neglectis, pleraque specifica atque heroica remedia praestantissima ut plurimum plus nocent, quam prosunt. *Paschalius* refert *Alphonsum*, Regem Neapolitanum ex esu cydoniorum *in diabetem* incidisse, Lib. i. Meth. cur. morb. c. 50. Verum licet sal diureticum, ut tartarus tartarizatus, sicut supra §. LV. iam dictum est, contineant, hoc tamen non adeo multum est, atque sic tam facile praedictum morbum concitare non poterit. Forte *Paschalius* fallaciam causae commisit, dum diabetes illa ab alia causa, quam a cydoniis ortum ducere potuit. Ita & *in dolore* & *ulcere vesicae* noxia proclamantur a *Io. Bauhino* l. c. p. 33. Contra vero *in diabete* ob virtutem adstringentem & roborantem ea commendat. Sed fabulosum prorsus esse cum *Nonio* l. c. existimo, quod de *Simone Setho* refert, si scilicet cydonia in aedes parturientium inferantur, partum remorentur, eumque difficilem reddant. Sed ubi hoc scripserit *Sethus*, *Nonius* haud dicit, neque ego illud quavis adhibita diligentia reperire potui. *Diacydonium* purgans nisi scammonium curate per succum cydoniorum distribuatur, incerti est effectus & modo non, modo, ut supra §. 58. dictum, vehementius purgat; In *dysenteria* vero, ubi varii eo usi sunt, a *Io. Bauhino* prorsus reicitur: quia scammonium vim habet intestinalia erodendi, quae iam satis in hoc morbo erosa sunt.

LXVI.

Vfus in
commer-
ciis.

Antiquissimis temporibus iam *commercia cum praeeparatis e cydoniis agitabantur*, dum non solum ex Syria & Iberia, ut supra pag. 44. §. 44. iam diximus, Romam quaedam delata sunt, verum etiam ex *Franconia* per magnam Germaniae partem miva, gelatinae & electuaria, placentae atque panis cydoniorum, ut p. si dictum est, divenduntur. Sed non tantum in Europa, verum in *Africae capite bonae spei* quoque magno incolarum commodo cydonia, & aqua falsa & saccharo condita, larga copia, itemque *semina per libras* certis Indiae orientalis populis ibidem divendi, qui mucilaginem inde conficiunt, *qua capillos tingunt & inungunt*, ut ea sic melius secundum morem illorum crispare queant, id quod & *Meisterus & Kolbius* locis supra citatis asseverant. Hortulani etiam multi variis in locis multas *iuniores arbusculos* cydoniorum elevant, easque, ut pyros & malos, quas pumilliones esse desiderant, hortorum cultores illis inferere queant, copiose divendunt: quia hae arbusculae, ut *Io. Bauhinus & Rainus* in Hist. plant. aliique notarunt, huic negotio omnium aptissimae sunt, quia maxime durant atque fructuum saporem suaviorem reddunt. Ruricolae hic in Saxonia inferiori *vaccis quibuscunque post partum pulverem cydoniorum siccorum* ex aqua tepida hauriendum exhibent, easque a variis malis a partu metuendis, hoc praeservari atque inde brevi, sanas rursus reddi praedicant. Magnus itaque est usus cydoniorum, ita ut *TRAGVS* in sua stirpium Hist. Lib. III. C. 42. asseverat, ea ad tam multas affectiones utilia esse, ut vice officinae pharmaceuticae, unde pauperes sua medicamenta petant, esse possint: imo nos, cum eodem auctore ea sententia, qua hoc Cap. 43. claudit, etiam hanc dissertationem claudemus, quando ait:

Neminem tanta eloquentia praeditum puto, qui cydoniorum facultates pro dignitate explicare possit.

S. D. G.